

רשומות

הצעות חוק

ה כ נ ס ת

26 ביולי 2005

93

י"ט בתמוז התשס"ה

עמוד

232	הצעת חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ה-2005
254	הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 19) (הטעיה לאחר התקשרות בעסקה), התשס"ה-2005
255	הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 54), התשס"ה-2005

הצעת חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ה – 2005*

מ ב ו א

מבוססת על תקנה בריטית, וקיימת בספר החוקים הישראלי עוד מלפני הקמת המדינה. האפשרות להגיש תובענות ייצוגיות לסעד כספי לפי תקנה זו, המנוסחת בצורה עמומה ובלתי מפורטת, היתה שנויה במחלוקת בישראל שנים רבות. על אף זאת, בעשור האחרון החלו מוגשות לפיה בקשות לאישור תובענות ייצוגיות, בעיקר בעילות אשר אינן באות בגדר החוקים המיוחדים (כגון בעילות מתחום הניזקין, עשיית עושר ולא במשפט, דיני עבודה ועוד). שאלת מעמדה של תקנה 29 לתקנות סדר הדין לענין הגשת תובענות ייצוגיות הפכה משמעותית יותר, והגיעה להכרעת בית המשפט העליון בפרשת א.ש.ת. שופטי הרוב פסקו כי אף שכלי התובענה הייצוגית הוא כלי חשוב ואף שראוי היה כי יורחב למכלול העילות, הרי שתקנה 29 אינה מפורטת מספיק כדי לשמש למטרה זו, וכי יש צורך בהסדר כולל ומפורט פרי עטו של המחוקק. שופטי המיעוט סברו כי ניתן להשתמש בתקנה 29 לצורך הגשת תובענות ייצוגיות במכלול העילות.

הצעת חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ה – 2005 (להלן – הצעת החוק או ההצעה), באה לתת מענה לחסר הקיים בחקיקה הישראלית ולהיענות לקריאתו של בית המשפט העליון.

ההצעה קובעת הסדר כללי ואחיד להגשת תובענות ייצוגיות במשפט הישראלי בכל עילת תביעה, ומציעה לבטל את ההסדרים הקיימים כיום בחוקים המיוחדים. ההצעה מאמצת חלק מההסדרים הקיימים בחוקים המיוחדים, תוך הרחבות ותוספות שמטרתן לשפר את ההסדרים הקיימים לאור הניסיון שנצבר מאז שנחקקו החוקים המיוחדים. בענינים רבים הולכת הצעת החוק בשלב זה בעקבות ההסדרים המוצעים בתזכיר. במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה השניה ולקריאה השלישית ידונו ההסדרים המוצעים ביתר פירוט.

ההצעה כוללת גם חידושים מעבר להסדרים הקיימים כיום בחוקים המיוחדים, וביניהם: חיוק מעמדם של ארגונים ציבוריים וגופים ציבוריים (בעיקר רשויות פיקוח) להגיש תובענות ייצוגיות ולהיות מעורבים בניהולן, במטרה לעודד הגשת יותר תובענות ייצוגיות בנושאים חברתיים-ציבוריים ולאן דווקא על ידי גורמים המונעים על ידי כוונת רווח; מתן אפשרות לבית המשפט לקבוע במקרה מתאים כי תובענה ייצוגית תוגש רק בשם מי שיביעו בפועל את רצונם להשתייך לקבוצה, בשונה מהכלל הרגיל אשר לפיו מי שלא הודיע כי אינו מעוניין שהתובענה תוגש בשמו רואים אותו כאילו הסכים להגשת התובענה בשמו והוא נכלל בקבוצה. הצעה זו באה לאפשר שימוש במנגנונים המוצעים בהצעת

תובענה ייצוגית היא תובענה המוגשת על ידי תובע בשם קבוצת אנשים, אשר לא ייפו את כוחו לכך. כלי משפטי זה נועד בעיקר למצבים שבהם תאגיד גדול או רשות פוגעים בציבור גדול באופן שלכל פרט נגרם נזק קטן אשר אינו מצדיק הגשת תביעה על ידו, אולם סך כל הנזק המצטבר לציבור הנפגעים הוא רב. התובענה הייצוגית מאפשרת לאחד את האינטרס של כלל הנפגעים ויצרת תמריץ להגשת תובענה.

מכשיר התובענה הייצוגית משרת לא רק את האינטרס הפרטי של הנפגעים, אלא גם את האינטרס הציבורי בכך שהוא מרתיע מוזיקים פוטנציאליים מפני הפרת הוראות החוק, גם כאשר מדובר בהפרות חוק קטנות.

לפני יותר מעשור החל המחוקק הישראלי מכיר בחשיבות מכשיר התובענה הייצוגית וקבע אותו בשורה של חוקים שענינם תחומים המתאימים במיוחד להגשת תובענות ייצוגיות. החוקים שבהם קיימים כיום הסדרים להגשת תובענות ייצוגיות הם: חוק החברות, התשנ"ט – 1999, חוק הגנת הצרכן, התשמ"א – 1981, חוק הפיקוח על עסקי הבטוח, התשמ"א – 1981, חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א – 1981, חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח – 1988, חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד – 1994, חוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב – 1992, וחוק שכר שווה לעובדת ולעובד, התשנ"ו – 1996 (להלן – החוקים המיוחדים). אולם, ההסדרים הקיימים אינם מקיפים את מכלול התחומים שבהם יכול להתעורר הצורך להגיש תובענה ייצוגית. בנוסף, ההסדרים בחוקים השונים אינם אחידים ולהבדלים ביניהם פעמים רבות אין הצדקה מהותית והם יוצרים קשיים משפטיים, כפי שצוין בתזכיר הצעת החוק הממשלתית (להלן – התזכיר), בעמ' 13, ופורסם באתר האינטרנט של משרד המשפטים, www.justice.gov.il, ובאתר האינטרנט של ועדת החוקה חוק ומשפט <http://www.knesset.gov.il/huka/FollowUpLaw2.asp>; כן ראו ע"א 1338/97 תנבה מרכז שיתופי לשווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ נגד ראבי תופיק (פסקה 17 לפסק דינה של השופטת נאור), רע"א 3126/00 מדינת ישראל נ' א.ש.ת ניהול פרויקטים וכ"א בע"מ ואח' (להלן – פרשת א.ש.ת.) (פסקה 35 לפסק דינה של השופטת שטרסברג-כהן).

בשל המודעות הגוברת להגשת תובענות ייצוגיות מחד, והעדר האפשרות להגיש תובענות ייצוגיות בעילות שאינן נכללות בגדר החוקים המיוחדים מאידך, החלו תובעים לעשות שימוש בתקנה 29 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד – 1984 (להלן – תקנות סדר הדין). תקנה זו

* הצעת חוק מס' 890/פ: הועברה לוועדה ביום ג' באדר התשס"ד (25 בפברואר 2004).

מ ב ו א

האפשרות לכלול בהצעת החוק גם הסדר של הגנה ייצוגית; ההצדקה להתחשב במידת החשיבות הציבורית של התובענה הייצוגית, ומשמעות שיקול זה; מעמדו של עורך הדין בתובענה הייצוגית; קביעת בית המשפט המחוזי כבית המשפט הדין בתובענות ייצוגיות; פטור ממס לתובע המייצג על תשלום הגמול; האם רצוי לאפשר תובענה ייצוגית בדרך של הצטרפות; מינוי מומחה במסגרת אישור הסכם בתובענה ייצוגית – מה צריכה להיות ברירת המחול.

החוק גם בתובענות שבהן הסעד הצפוי לכל חבר קבוצה משמעותי ויש סיכוי שחברי קבוצה יעדיפו לנהל את תביעתם בעצמם. כך, למשל, בתביעות נזיקיות.

ההסדר המוצע בהצעת החוק אינו שלם ונשארו סוגיות רבות לדיון, אשר הוועדה החליטה כי ידונו במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה השנייה ולקריאה השלישית. בין היתר, עלו במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה הראשונה סוגיות אלה: הצורך בהוכחת קיומה של עילת תביעה אישית לתובע המייצג;

הגדרות

1. בחוק זה –

“ארגון” – חבר בני אדם, הקיים ופועל באופן סדיר לקידום מטרה ציבורית ושנכסיו והכנסותיו משמשים להשגת המטרה הציבורית בלבד, לרבות נאמני הקדש ציבורי, ובלבד שפעילותם אינה מטעם מפלגה או בזיקה למפלגה או לשם קידום מטרה פוליטית או מפלגתית;

“בית משפט” – בית משפט המנוי בתוספת הראשונה;

“פנקס” – פנקס התובענות הייצוגיות כמשמעותו בסעיף 11;

“רשות ציבורית” – רשות המנויה בתוספת השנייה;

“תובע מייצג” – מי שמגיש תובענה ייצוגית בבית משפט בשם קבוצת בני אדם לפי הוראות חוק זה;

“השר” – שר המשפטים.

2. (א) כל אחד מאלה ראוי להגיש תובענה בשם קבוצת בני אדם אשר לא ייפו את תובענה ייצוגית כוחו לכך (בחוק זה – תובענה ייצוגית) –

(1) אדם המשתייך לקבוצה בשל כל עילה אשר בשלה הוא יכול להגיש תביעה בעצמו נגד כל נתבע אשר הוא יכול להגיש נגדו תביעה בעצמו;

ד ב ר י ה ס ב ר

להגשת תובענה ייצוגית. עילות תביעה בתחומים רבים ומגוונים יכולות להוות בסיס לתובענות ייצוגיות ראויות ומוצדקות. שאלת התאמת המקרה להליך של תובענה ייצוגית, צריכה להיבחן על ידי בית המשפט בכל מקרה ומקרה לאור האיוונים ואמות המידה המוצעים בהצעת החוק, ולא להיחתך באופן מוחלט בדרך של שלילת כל אפשרות להגיש תובענות ייצוגיות בתחומים מסוימים או בעילות מסוימות.

מודל זה שונה מהמודל המוצע בתזכיר, אשר קובע עילות ותחומים מסוימים שבהם ניתן להגיש תובענות ייצוגיות. העילות מפורטות בתוספת השנייה לתזכיר והן כוללות את העילות שבהן ניתן להגיש תובענות ייצוגיות כיום, המוגדרות בהרחבה תוך הסרת מגבלות על היקף העילות בכל תחום, וכן מספר עילות נוספות שכיום לא ניתן להגיש בהן תובענות ייצוגיות, בעיקר בתחום הבטחון הסוציאלי. התזכיר מאפשר להוסיף בעתיד, בהדרגה, עילות נוספות. שאלת המודל הראוי תשוב ותידון בוועדה במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה השנייה ולקריאה השלישית.

סעיף 1 להגדרת “ארגון” – מוצעת הגדרה כללית בעלת אמות מידה ברורות ולא רשימה סגורה של ארגונים. הבחירה בין שתי דרכים אלה תידון בהמשך הליכי החקיקה.

להגדרת “בית משפט” – בהצעת החוק מוצע למנות בתוספת את בתי המשפט שאליהם ניתן יהיה להגיש תובענות ייצוגיות, כדי לאפשר הוספת בתי משפט נוספים אם יתעורר צורך בכך, באמצעות צו של שר המשפטים וללא צורך בחקיקה ראשית.

להגדרת “רשות ציבורית” ולתוספת השנייה – הרשות לניירות ערך והרשות להגבלים עסקיים אינן כלולות בהצעה זו בהגדרה “רשות ציבורית”. השאלה אם ראוי שתפקידה של רשות פיקוח יכלול גם הגשת תובענות ייצוגיות תידון בהמשך הליכי החקיקה. ראה סעיף 1 בתזכיר.

סעיף 2

לסעיף קטן (א)(1) מוצע שלא להגביל את עילות התביעה

(2) רשות ציבורית או ארגון – בענין שבתחום אחת המטרות הציבוריות שבה שבהן הם עוסקים;
(3) המדינה.

(ב) תובענה ייצוגית טעונה אישור בית המשפט והיא תוגש ותידון לפי חוק זה או לפי הוראת חוק אחרת.

מעשה בית דין 3. פסק דין בתובענה ייצוגית יהווה מעשה בית דין לגבי כל הנמנים עם הקבוצה, אלא אם כן נקבע במפורש אחרת בחוק זה או בהחלטה של בית המשפט.

הגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית 4. (א) המבקש להגיש תובענה ייצוגית (בסעיף זה – המבקש) יגיש לבית המשפט בקשה בכתב לאישור התובענה כתובענה ייצוגית כפי שנקבע בתקנות (בחוק זה – בקשת אישור);
(ב) המבקש יבדוק בפנקס אם רשומה בו בקשת אישור או תובענה ייצוגית שהוגשה בשם אותה קבוצה, כולה או חלקה, ואשר עולות בה אותן שאלות משותפות של עובדה או משפט, כולן או חלקן; מצא המבקש כי רשומה בפנקס בקשה או תובענה כאמור בסעיף קטן זה, יציין בבקשתו את פרטיה, וכן אם היא נדחתה, נמחקה, הופסקה, בוטלה או שהיא תלויה ועומדת.

(ג) בקשת האישור תוגש לבית המשפט שלו הסמכות העניינית והמקומית לדון בתובענה הייצוגית אם תאושר.

(ד) המבקש ישלח הודעה על הגשת הבקשה למנהל בתי המשפט וליועץ המשפטי לממשלה; בית המשפט רשאי להורות על מסירת הודעה בדבר הגשת הבקשה גם לגוף או לבעל תפקיד אחר; השר רשאי לקבוע חובת מסירת הודעה בדבר הגשת הבקשה לגוף או לבעל תפקיד שיקבע, בדרך ובצורה שיקבע.

ד ב ר י ה ס ב ר

לעמוד במכלול התנאים לאישור תובענה כתובענה ייצוגית. ראה סעיף 3 בתוכיר.

סעיף 3 מהות הליך התובענה הייצוגית היא שפסק דין הניתן במסגרתו מהווה מעשה בית דין כלפי כל חברי הקבוצה. מוצע לקבוע הוראה זו באופן מפורש, בדומה להוראת סעיף 211 בחוק החברות (המתייחסת כאמור לתובענות ייצוגיות לפי חוק החברות בלבד).

סעיף 4 במקרים רבים, כאשר התובענה הייצוגית היא לסעד כספי, יהיה שוני בין בית המשפט שלו הסמכות העניינית לדון בתביעתו האישית של התובע המייצג, לבין בית המשפט שלו הסמכות העניינית לדון בתובענה הייצוגית. מוצע לקבוע במפורש כי בית המשפט המוסמך לדון בבקשת האישור הוא בית המשפט שתהיה לו הסמכות לדון בתובענה הייצוגית אם תאושר (סעיף קטן (ג)).

מוצע לאפשר לבית המשפט להורות על מסירת הודעה בדבר הגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית לבעלי תפקידים נוספים מלבד היועץ המשפטי לממשלה, המקבל גם לפי החקיקה הקיימת הודעות על הגשת בקשת אישור. זאת, במקרים שבהם התובענה הייצוגית מצויה בתחום עיסוקו של גורם אחר, כגון רשות ציבורית המפקחת על אותו תחום (סעיף קטן (ד)). ראה סעיף 5(2) בתוכיר.

לסעיף קטן (א)(2) ו(3) ככלל, על פי ההסדרים הקיימים בחוקים המיוחדים רשאי להגיש תובענה ייצוגית תובע שיש לו עילת תביעה אישית, שמשתייך לקבוצה שבשמה מוגשת התובענה. חוק הגנת הצרכן, חוק ההגבלים העסקיים, חוק הבנקאות (שירות ללקוח) והחוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות) מאפשרים גם כיום לארגון צרכנים או לארגון סביבתי, לפי הענין, להגיש תובענה ייצוגית. בהצעת החוק מוצע להרחיב ולאפשר לארגונים נוספים, לרשויות ציבוריות המפקחות על תחומים במשק (לפי רשימה סגורה שבתוספת) וכן למדינה להגיש תובענות ייצוגיות. זאת, מתוך הכרה בתפקיד הציבורי של מכשיר התובענה הייצוגית לאכיפת הדין ומתוך רצון לעודד הגשת תובענות ייצוגיות בעלות חשיבות ציבורית. ארגון הפועל למטרות ציבוריות בתחום מסוים או רשות ציבורית האמונה על שמירת אינטרס הציבור ופיקוח על ענף מסוים, חשופים מתוקף תפקידם למידע בדבר הפרות דין הפוגעות בציבור רחב. ארגון או רשות כאמור יהיו במקרים רבים בעלי ענין, ידע ויכולת מתאימים לניהול תובענה ייצוגית בתחום עיסוקם, יותר מתובע מייצג בעל עילת תביעה אישית. גם תובענה ייצוגית המוגשת על ידי ארגון, רשות ציבורית או המדינה, צריכה להיות בשם קבוצת אנשים שלגבי כל החברים בה מתקיימות עילות התובענה, והיא צריכה

בקשת אישור
קודמת או
תובענה ייצוגית
קודמת

5. (א) נוכח בית המשפט שאליו הוגשה בקשת האישור כי קיימת בקשת אישור קודמת או תובענה ייצוגית קודמת שהיא תלויה ועומדת, יורה על העברת הדיון לבית המשפט שאליו הוגשה התובענה הייצוגית הקודמת או בקשת האישור הקודמת; בית המשפט שאליו הועברה הבקשה רשאי להעביר את הבקשה לבית משפט אחר אם ראה שהדבר יהיה הוגן ויעיל על פי מרב הזיקות ובהתחשב בשלב שאליו הגיע הדיון; בסעיף קטן זה, "זיקות" – הזיקות המנויות בתקנה 3 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984¹ (בחוק זה – תקנות סדר הדין).

(ב) על בית המשפט שאליו הועבר הדיון כאמור בסעיף קטן (א) יחולו הוראות אלה –

(1) לענין בקשה קודמת – בית המשפט רשאי להורות על צירוף בקשת האישור לבקשה הקודמת ולדון בהן יחדיו, או על מחיקת בקשת האישור;

(2) לענין תובענה ייצוגית קודמת אשר עולות בה אותן שאלות משותפות של עובדה או משפט, כולן או חלקן, בשם אותה קבוצה, כולה או חלקה – ימחק בית המשפט את בקשת האישור, כולה או חלקה, בהתאמה, והוא רשאי להורות אחרת מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ג) בית המשפט יורה כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) לאחר שנתן לצדדים הזדמנות לטעון טענותיהם לענין זה.

6. (א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית, אם מצא כי לכאורה התקיימו כל התנאים האלה:

(1) התקיימו יסודות העילה, ומקום שיסוד מיסודות העילה הוא נזק, די בכך שהתובע הראה לכאורה, לענין הנזק, את נזקו הוא; היה התובע המדינה, רשות ציבורית או ארגון, די בכך שהראה לכאורה, לענין הנזק, כי נגרם נזק לאחד מחברי הקבוצה;

(2) קיימות שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;

ד ב ר י ה ס ב ר

ובחוק החברות. ואולם, הפסיקה קבעה כי יש לבחון תנאי זה גם בבקשה לאישור תובענה ייצוגית לפי חוקים אלה על אף שאינו מופיע בהם במפורש (ראו בש"א 3515/00 (י"ם) קיבוץ אורים נגד מדינת ישראל; ע"א 6567/97 חברת בזק נ' עיזבון גת, פ"ד נב(2) 713; בש"א 5538/01 (י"ם) זמרוני אבנר נגד החברה למפעלי כלכלה ותרבות לעובדי המדינה בע"מ, פ"מ תשס"א(2) 66). הפסיקה הכניסה תנאי זה דרך הצינור של הוכחת יסודות העילה, שיקולי ההוגנות והיעילות או דרך שיקול הדעת הכללי של בית המשפט אם לאשר את התובענה כתובענה ייצוגית. יחד עם זאת, בספרות המשפטית קיימת מחלוקת בשאלה אם השמטת התנאי מחלק מהחוקים נעשתה במכוון, במטרה לאמץ את השיטה האמריקאית שלפיה אין בודקים את סיכויי התובענה, או שמא לא היתה למחוקק כוונה כזו (ראה פרופ' גושן במאמרו "מבט ביקורתי על חוק החברות החדש: תכלית החברה, הצעות רכש והתובענה הייצוגית", משפטים לב (תשס"ב) 381 וכן פרופ' גולדשטיין ועו"ד עפרון במאמרם "מנגנוני התובענה הייצוגית והתביעה הנגזרת בחוק החברות החדש", משפטים לב (תשס"ב) 461). הסוגיה תשוב ותיבחן בהמשך הליכי החקיקה (סעיף 6(א)(2)).

סעיף 5 מוצע לאפשר לבית המשפט שאליו הועברה תובענה או בקשה קודמת, להעביר את הדיון בהליכים לבית משפט אחר אם הוא סבור שההליך מתאים יותר להידון בפניו לאור הזיקות הקובעות את הסמכות המקומית. כך, למשל, ייתכן שבקשה לאישור תובענה ייצוגית כנגד נתבע מאזור הצפון הוגשה ראשונה ולאחר מכן הוגשה בקשה דומה כנגד נתבע מאזור המרכז; אם הקבוצה שבשמה הוגשה הבקשה המאוחרת גדולה בהרבה מהקבוצה שבשמה הוגשה הבקשה הראשונה ייתכן שיהיה נכון ומועיל יותר לנהל את ההליך הייצוגי המאוחד באזור המרכז. יחד עם זאת מוצע כי בית המשפט ישקול גם את השלב שאליו הגיע הדיון. כך, למשל, אם הסתיים שלב ההוכחות בהליך ובית משפט מסוים התרשם מהעדויות, יהיה לכך משקל בהחלטה אם להעביר את ההליך לבית משפט אחר. ראה סעיף 6 בתזכיר.

סעיפים 6 ו-22 התנאי שלפיו על בית המשפט לבחון האם יש אפשרות סבירה שהשאלות המשותפות בתובענה יוכרעו בה לטובת הקבוצה, מופיע רק בחלק מן החוקים המיוחדים כתנאי לאישור תובענה ייצוגית. תנאי זה אינו מופיע למשל בחוק הגנת הצרכן

¹ ק"ת התשמ"ד, עמ' 2220.

(3) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין, בשים לב, בין היתר, לגודל הקבוצה, להיקף השאלות המשותפות לחברי הקבוצה לעומת היקף השאלות שאינן משותפות לחברי הקבוצה, להיקף הנזק האישי המשוער לכל אחד מחברי הקבוצה ולדרכים אפשריות אחרות להכרעה במחלוקת;

(4) התובע ובא כוחו, אם הוא מיוצג, מתאימים לייצג בדרך הולמת ובתום לב את ענינם של חברי הקבוצה.

(ב) בהחלטתו לפי סעיף קטן (א) רשאי בית המשפט להתחשב, בין היתר, במידת החשיבות הציבורית של בירור התובענה.

(ג) בהחלטתו לפי סעיף קטן (א) בענין תובענה ייצוגית שהוגשה נגד המדינה, רשות מקומית או גוף המספק שירות חיוני לציבור, רשאי בית המשפט להתחשב גם בנוק העלול להיגרם מניהול התובענה הייצוגית לציבור ולאיינטרס הציבורי בכלל, ולציבור הנזקק לשירותי הנתבע בפרט, לעומת התועלת הצפויה מכך לחברי הקבוצה, לציבור ולאיינטרס הציבורי.

7. ראה בית המשפט כי התקיימו כל התנאים לאישור תובענה ייצוגית, למעט התנאי הקבוע בסעיף 6(א)(4), רשאי הוא, ליתן הוראה להבטחת מתן ייצוג הולם לקבוצה, לרבות בדרך של צירוף תובע או החלפתו.

הוראות בדבר מתן ייצוג הולם

8. בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית בכל שינוי שיחליט עליו ביחס לבקשת האישור, לרבות החלטה על פיצול קבוצה לתתי-קבוצות, ומינוי תובע מייצג לתתי-קבוצה, והכל כפי שייראה לו ראוי לשם הבטחת ניהול הוגן ויעיל של התובענה הייצוגית.

אישור בשינויים

9. פסק בית המשפט כי הוא דוחה את בקשת האישור, משום שלא שוכנע כי נתקיים תנאי מן התנאים המפורטים בסעיף 6, או אישר את הסתלקות התובע המייצג לפי סעיף 17, רשאי תובע, כאמור בסעיף 2(א)(1), להגיש את תביעתו כתביעה אישית.

הגשת תביעה אישית

10. (א) אישר בית המשפט את התובענה הייצוגית, יציין בהחלטתו את אלה:
(1) הסעדים הנתבעים;

ההחלטה בדבר אישור התובענה הייצוגית

ד ב ר י ה ס ב ר

הבנקאות (שירות ללקוח) קובעת כי במסגרת ההחלטה אם לאשר תובענה ייצוגית נגד בנק רשאי בית המשפט "להתחשב גם בנוק הצפוי מניהולה של התובענה כתובענה ייצוגית לנתבע, לכלל לקוחותיו ולציבור, לעומת התועלת הצפויה מניהולה בדרך זו לקבוצה ולציבור". הוועדה תבחן במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה השנייה ולקריאה השלישית אם יש הצדקה לייחד הסדר ספציפי לתובענות ייצוגיות נגד בנקים, כפי שקיים היום, או שמא נכון יותר לקבוע הסדרים כלליים, כגון ההסדרים המוצעים (סעיף 6(ג) וסעיף 22).

ראה סעיף 7 בתזכיר (למעט לענין סעיף קטן (ג)).

סעיפים 7 עד 9 לענין הוראות בדבר מתן ייצוג הולם, אישור התובענה הייצוגית בשינויים והגשת תביעה אישית מוצעים אותם ההסדרים המוצעים בתזכיר בסעיפים 8 עד 10, ראה דברי הסבר להם בתזכיר.

סעיף 10 מוצע כי בית המשפט יפרט בהחלטתו את עילות התובענה והשאלות המשותפות לקבוצה כפי שהן

מוצע כי שאלת יחסי הכוחות בין בעלי הדין, הנוכרת כשיקול בתזכיר, לא תצוין בחוק במפורש כשיקול מנחה לבית המשפט במסגרת התנאים לאישור התובענה הייצוגית. זאת, משום ששיקול זה אינו מכריע ולא בהכרח יהיה לו משקל בהחלטה. יחד עם זאת, אין בכך כדי למנוע מבית המשפט להתחשב גם בשיקול זה במקרה הצורך (סעיף 6(א)(3)).

התובענה הייצוגית היא מכשיר אזרחי שנועד גם למטרות ציבוריות וכרוכים בו איוונים בין התועלת הגלומה בהליך לבין הסיכונים הכרוכים בו. במקרים שבהם קיים אינטרס ציבורי חשוב בשמירה על יציבות הכלכלית של הנתבע, מוצע לאפשר לבית המשפט להתחשב גם בשיקול זה, בין יתר השיקולים, הן בהחלטתו אם לאשר תובענה כתובענה ייצוגית והן בהחלטתו בענין שיעור הפיצויים. נתבעים אשר הסעיף עשוי לחול עליהם הם למשל גופים המספקים שירותים חיוניים, כגון אספקת מים או חשמל, רשויות מקומיות ועוד. יצוין כי שיקול דומה קיים כיום לגבי אישור תובענות ייצוגיות נגד בנקים. הוראת סעיף 16 בחוק

(2) עילות התובענה והשאלות של עובדה או משפט המשותפות לקבוצה, אשר מצא כי נתקיימו לכאורה לפי סעיף 6;

(3) הגדרת הקבוצה שהתובע ייצג בתובענה הייצוגית, והגדרת תת־קבוצה, אם ישנה; הקבוצה תכלול כל אדם שהיה רשאי לתבוע בשמו בעילת התובענה עד למועד החלטת בית המשפט בדבר אישור התובענה הייצוגית, ואולם בית המשפט רשאי להתיר צירוף של אדם לקבוצה גם במועד מאוחר יותר שיקבע.

(ב) החלטה לאשר תובענה ייצוגית לפי סעיף זה ניתנת לערעור אם ניתנה רשות לכך, בהתאם למועדים הקבועים בתקנות סדר הדין, ואולם לא ניתן לערער על ההחלטה במסגרת ערעור על פסק הדין בתובענה הייצוגית.

פנקס תובענות ייצוגיות
11. מנהל בתי המשפט ינהל פנקס תובענות ייצוגיות (בחוק זה – הפנקס), שיהיה פתוח לעיון הציבור, לרבות באתר האינטרנט של הנהלת בתי המשפט, אשר יצוינו בו הפרטים הקבועים בחוק זה ופרטים שיקבע השר.

יציאה מן הקבוצה
12. (א) אישר בית המשפט את התובענה כתובענה ייצוגית, יראו את כל מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית המשפט כמי שהסכים להגשתה כתובענה ייצוגית בשמו, אלא אם כן הודיע לבית המשפט על רצונו שלא להיכלל בקבוצה, וזאת בתוך 45 ימים מיום פרסומה של החלטת בית המשפט בדבר אישור התובענה כתובענה ייצוגית או בתוך תקופה אחרת שיקבע בית המשפט; הודיע אדם כאמור, לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעתו האישית הנובעת מאותה עילת תביעה לפני שחלפו ששה חודשים מיום הודעתו על פרישתו מהקבוצה לפי סעיף זה, ובלבד שתביעתו האישית של אותו אדם לא התיישנה עד למועד הגשת בקשת האישור.

(ב) בית המשפט רשאי, לפי בקשה של אדם פלוני, להאריך לגביו את התקופה להגשת ההודעה על רצונו שלא להיכלל בקבוצה, אם ראה טעם מיוחד לכך.

תובענה ייצוגית בדרך של הצטרפות לקבוצה
13. (א) בית המשפט רשאי, בנסיבות מיוחדות, להחליט כי הקבוצה תכלול רק את מי שהודיע בכתב על רצונו להצטרף אליה בדרך ובמועד שנקבעו בתקנות; לענין זה רשאי הוא להתחשב, בין היתר, באלה:

(1) קיומה של אפשרות סבירה שיוגשו תביעות אישיות בעילות התובענה, כולן או חלקן, על ידי חלק ניכר מחברי הקבוצה;

(2) קיומה של אפשרות סבירה לזהות, לאתר וליידע את חברי הקבוצה בעלות סבירה;

ד ב ר י ה ס ב ר

ההחלטה ולא עם תום ההליך כולו. זאת, לאור המורכבות, המשאבים והעלויות הכרוכים בניהול הליך ייצוגי. בנסיבות אלה אין הצדקה לאפשר לצד להמתין ולראות כיצד יסתיים ההליך ורק לאחר מכן לערער על החלטת האישור (סעיף קטן (ב)). ראה סעיף 11 בתזכיר.

סעיף 11 מוצע לקבוע במפורש כי פנקס התובענות הייצוגיות יפורסם גם באתר האינטרנט של הנהלת בתי המשפט. ראה דברי הסבר לסעיף 25 בתזכיר.

סעיפים 12 ו-13 לענין יציאה מן הקבוצה ותובענה ייצוגית בדרך של הצטרפות לקבוצה מוצעים הסדרים זהים להסדרים המוצעים בתזכיר בסעיפים 14 ו-15. ראה דברי הסבר להם.

עולות מהבקשה. הצגת המסכת העובדתית שביסוד התובענה שאושרה בפני חברי הקבוצה, הכרחית על מנת שיוכלו להבין את מהות התובענה ולהתייחס אליה, והיא תסייע להם לבדוק אם התובענה חלה עליהם, וביחס לאלו עילות (סעיף קטן (א)), לענין פסקה (3) סיפה – ראה דברי הסבר לסעיף 7(ג) בתזכיר.

החלטה הדוחה בקשה לאישור תובענה ייצוגית היא פסק דין, ויש עליה ערעור בזכות בהתאם לכללי סדר הדין הרגילים. החלטה המאשרת תובענה ייצוגית מהווה החלטה אחרת במסגרת ההליך הייצוגי השלם, ולפי הכללים הרגילים ניתן לבקש רשות לערער עליה, הן לאחר שניתנה והן בסיום ההליך. מוצע בהצעת החוק לקבוע כי אמנם ניתן לבקש רשות ערעור על החלטה כאמור, אך רק לאחר מתן

(3) היות נושא הבקשה נזקי גוף או תביעה לסכום כסף ששוויו ניכר לכל אחד מחברי הקבוצה.

(ב) בית המשפט יורה כאמור בסעיף קטן (א) רק לאחר שנתן לתובע המייצג ולנתבע הזדמנות להשמיע טענותיהם לענין זה.

(ג) החליט בית המשפט כאמור בסעיף קטן (א), לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעתו האישית של חבר קבוצה אשר לא הודיע על רצונו להיכלל בקבוצה, הנובעת מאותה עילה, לפני שחלפו ששה חודשים מהמועד האחרון שבו היה עליו להודיע על רצונו להיכלל בקבוצה, ובלבד שתביעתו האישית של אותו חבר קבוצה לא התיישנה עד למועד הגשת בקשת האישור.

(ד) החליט בית המשפט כאמור בסעיף קטן (א), רשאי הוא בהחלטתו להטיל על חברי הקבוצה להשתתף בתשלום הוצאות התובע בשיעור ובתנאים שיקבע.

14. ראה בית המשפט, בכל שלב שלפני מתן פסק דין בתובענה הייצוגית, ולאחר שנתן לתובע המייצג ולנתבע להשמיע טענותיהם, מיוזמתו הוא או בעקבות פניה של חבר קבוצה, כי המשך הדיון בתובענה כתובענה ייצוגית יגרום נזק משמעותי לקבוצה, רשאי הוא מנימוקים מיוחדים שיירשמו, להורות על מחיקת התובענה הייצוגית.

מחיקת התובענה הייצוגית

15. (א) בית המשפט רשאי, לבקשת חבר קבוצה או אחד מהמנויים בסעיף 2(א), שאינו התובע המייצג, להתיר לו להשתתף בניהול התובענה הייצוגית, אם סבר כי הדבר רצוי לשם ניהולה היעיל וההוגן של התובענה ולמען הגנה על עניינם של חברי הקבוצה או חלקם.

השתתפות חבר קבוצה בניהול תובענה

(ב) בית המשפט רשאי להתיר לארגון או לרשות ציבורית, להשתתף במימון של תובענה ייצוגית או של בקשה לאישור תובענה ייצוגית או לסייע בניהולה בדרך אחרת.

(ג) נעתר בית המשפט לבקשת השתתפות בניהול או במימון או לבקשת סיוע, כאמור בסעיפים קטנים (א) או (ב), רשאי הוא ליתן הוראות לענין זה, לרבות בדבר הוצאות.

16. (א) התובע המייצג או בא כוחו לא יסתלק מבקשת אישור או מתובענה ייצוגית אלא באישור בית המשפט.

הסתלקות תובע מייצג מתובענה ייצוגית

(ב) התובע המייצג או בא כוחו לא יקבל כל טובת הנאה מהנתבע או מכל אדם אחר בקשר להסתלקותו כאמור בסעיף קטן (א) אלא באישור בית המשפט.

ד ב ר י ה ס ב ר

ייצוגית מורכבת המחייבת, למשל, הגשת חוות דעת מקצועיות. במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה השניה ולקריאה השלישית תבחן הוועדה האם יש מקום לצמצם את האפשרות להשתתף בניהול התובענה רק למקרים מיוחדים כדי למנוע סרבול והארכה של ההליך יתר על המידה. ראה סעיף 16 בתזכיר ודברי ההסבר לו.

סעיף 16 מוצע להחיל את עיקר ההוראות הנוגעות להסתלקות של תובע מייצג מבקשה או מתובענה ייצוגית גם על מצב שבו נבצר מהתובע המייצג, שלא ברצונו, להמשיך לשמש כתובע מייצג בהליך. גם במקרה כזה, כמו במקרה של הסתלקות תובע מייצג, יש הצדקה לפרסם הודעה לכלל חברי הקבוצה לפני מחיקת ההליך, על מנת לאפשר למי מהם לקחת על עצמו את תפקיד התובע המייצג. זאת, בייחוד אם התובענה כבר אושרה כתובענה ייצוגית. ראה סעיף 17 בתזכיר ודברי ההסבר לו.

סעיף 14 בשל העובדה שלתובענה ייצוגית השלכה על ציבור רחב, ופסק דין שניתן בה מהווה מעשה בית דין לגבי כלל חברי הקבוצה, ומונע מהם להגיש תביעה אישית לבית משפט בענינים שהוכרעו בה, מוצע להשאיר בידי בית המשפט גמישות רבה מהמקובל בהליכים אחרים, ולאפשר לו בכל שלב שלפני מתן פסק הדין, למחוק תובענה ייצוגית אם מצא שהמשך הדיון בה עלול לגרום נזק משמעותי לקבוצה. מחיקת התובענה הייצוגית בשונה מדחייתה, אינה שוללת מחברי הקבוצה את האפשרות לשוב ולהגיש תביעה אישית ואף בקשה לתובענה ייצוגית בעילת התובענה.

סעיף 15 מוצע לאפשר לרשות ציבורית או לארגון, אשר מבקשים לסייע לתובענה ייצוגית אשר ראויה בעיניהם להתברר, לעשות זאת בדרכים שונות, ולא דווקא בדרך של השתתפות בניהול התובענה הייצוגית או בדרך של הגשתה. כך, למשל, מוצע לאפשר סיוע בדרך של מימון ההליך. המימון מהווה לא אחת מכשול לניהול תובענה

(ג) ביקשו כל התובעים המייצגים או באי כוחם להסתלק מבקשת אישור או שבית המשפט נוכח כי נבצר מהם להמשיך בה, יורה בית המשפט על פרסום הודעה על כך בהתאם לסעיף 26.

(ד) על הסתלקות תובע מייצג מתובענה ייצוגית לאחר שאושרה כתובענה ייצוגית או אם נבצר מתובע מייצג להמשיך לייצג בתובענה ייצוגית לאחר שאושרה כאמור, יחולו הוראות אלה:

(1) הסתלק תובע מייצג מהתובענה הייצוגית או שנבצר מתובע מייצג להמשיך לייצג בתובענה, לא יהיה בכך כדי להשפיע על התובענה הייצוגית, אם קיימים תובעים מייצגים אחרים;

(2) (א) ביקשו כל התובעים המייצגים להסתלק מהתובענה הייצוגית או שבית המשפט נוכח כי נבצר מכל התובעים המייצגים להמשיך לייצג בה, יורה בית המשפט על פרסום הודעה על כך, כאמור בסעיף 26;

(ב) בתוך 45 ימים מיום פרסום ההודעה כאמור בסעיף קטן (א), רשאי כל מי שהיה רשאי להגיש תובענה ייצוגית באותו ענין לפי סעיף 2(א), לבקש מבית המשפט לעשותו תובע מייצג בתובענה; הוגשה בקשה כאמור בפסקת משנה זו, לא יאשרה בית המשפט אלא אם כן שוכנע כי התקיימה הוראת סעיף 6(א)(4);

(ג) לא אישר בית המשפט בקשה כאמור בפסקת משנה (ב) או שלא הוגשה בקשה כאמור בפסקת משנה (ב), ולענין הסתלקות – אישר בית המשפט את ההסתלקות, ימחק בית המשפט את התובענה הייצוגית ויורה על פרסום הודעה על המחיקה בהתאם לסעיף 26.

(ה) הוראות סעיף זה יחולו גם על תובע מייצג של תת־קבוצה, בשינויים המחויבים, למעט לענין מחיקת תובענה ייצוגית כאמור בסעיף קטן (ד)(2)(ג).

נאמנת התובע ועורך הדין המייצגים

17. התובע המייצג ועורך הדין המייצג ינהגו בנאמנות ובמסירות ויפעלו בתום לב לטובת ענינם של כלל חברי הקבוצה.

הסכם ליישוב סכסוך בתובענה ייצוגית

18. (א) לא ייחתם הסכם ליישוב הסכסוך בתובענה ייצוגית (בחוק זה – הסכם), אלא באישור בית המשפט, ואם הבקשה לאישור ההסכם הוגשה לפני שהתובענה אושרה כתובענה ייצוגית, לא יאשר בית המשפט את ההסכם אלא לאחר שמצא כי מתקיימים התנאים הקבועים בסעיף 6 לאישור התובענה כתובענה ייצוגית.

(ב) (1) התבקש בית המשפט לאשר הסכם ולא ראה טעם לדחות אותו על הסף, יורה על פרסום הודעה על פרטי ההסכם, וכן על משלוח העתק ההודעה למנהל בתי המשפט, ליועץ המשפטי לממשלה, לכל גוף או בעל תפקיד שיקבע השר ולכל אדם שיוורה;

ד ב ר י ה ס ב ר

לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו–1986 (ק"ת התשמ"ו, עמ' 1373) (להלן – כללי האתיקה), הקובע כי "עורך דין ייצג את לקוחו בנאמנות, במסירות, ללא מורא, תוך שמירה על הגינות, על כבוד המקצוע ועל יחס כבוד לבית המשפט".

סעיפים 18 ו-19 במקרים רבים הסכמי פשרה מוצעים עוד בטרם אושרה התובענה כתובענה ייצוגית. במקרים אלה בית המשפט כורך באישור הסכם הפשרה גם את אישור התובענה הייצוגית, כדי שהסכם הפשרה יחייב את הקבוצה כולה. מוצע לקבוע במפורש כי

סעיף 17 בתובענה ייצוגית משמשים התובע המייצג ועורך הדין המייצג נציגי ציבור המביאים את דברם של כלל חברי הקבוצה בפני בית המשפט, ומייצגים את ענינם בפניו. התובע המייצג ועורך הדין המייצג נוטלים אחריות לרכושם של אחרים, והם עושים זאת, על פי רוב, בשל התמריץ הכלכלי הקיים בצד תובענות אלה. האחריות המוגברת מחד, והחשש לניגוד ענינים ולניצול לרעה מאידך, מצדיקים קביעת חובות נאמנות ומסירות מוגברות, שיחולו הן על עורך הדין והן על התובע המייצג. יצוין כי על עורך הדין מוטלת חובת נאמנות ומסירות לפי סעיף 2

(2) חבר הקבוצה, כל אדם המעוניין בדבר והיועץ המשפטי לממשלה רשאים להגיש, בתוך המועד שיקבע בית המשפט, ושלא יפחת מ־45 ימים, התנגדות מנומקת בכתב להסכם;

(3) התובע המייצג והנתבע רשאים להגיש, בתוך המועד שיקבע בית המשפט, תגובה להתנגדויות שהוגשו.

(ג) הסכם לא יכלול גמול לתובע המייצג או שכר טרחת עורך דין; אישר בית המשפט הסכם, יקבע גמול לתובע המייצג ושכר טרחת עורך דין בהתאם לסעיפים 24 ו־25.

19. (א) בית המשפט לא יאשר הסכם אלא אם כן נוכח כי ההסכם ראוי, הוגן וסביר בהתחשב בענינם של כלל חברי הקבוצה ובאינטרס הציבורי ולאחר שקיבל חוות דעת ממומחה בתחום התובענה, למעט אם ראה טעמים מיוחדים שלא להידרש לחוות דעת כאמור; השר רשאי לקבוע הוראות בדבר מינוי מומחה ותשלום שכרו.

(ב) החלטת בית המשפט אם לאשר או לדחות הסכם תהיה מנומקת ותכלול, בין היתר, את הפרטים הבאים:

(1) בעלי הדין;

(2) הגדרת הקבוצה שעליה חל ההסכם ותתי־קבוצות, אם ישנן;

(3) עילות התובענה, לרבות הסעדים שנתבעו בתובענה;

(4) עיקרי ההסכם.

(ג) בהחלטתו לפי סעיף קטן (ב) יתייחס בית המשפט, בין היתר וככל הניתן, לשיקולים הבאים:

(1) הפער בין הפיצוי או הסעד המוצע בהסכם לבין הפיצוי או הסעד שחברי הקבוצה היו עשויים לזכות בו אילו התובענה היתה מוכרעת על ידי בית המשפט לטובת הקבוצה;

(2) התנגדויות שהוגשו לפי סעיף 18(ב)(2), והכרעה בהן;

(3) השלב שבו נמצא ההליך;

(4) ממצאי בדיקת המומחה, אם מונדה;

(5) הסיכונים והסיכויים שבהמשך הדיון בתובענה אל מול היתרונות והחסרונות שבהסכם;

(6) העילות והסעדים שלגביהם מהווה פסק הדין מעשה בית דין כלפי חברי הקבוצה.

ד ב ר י ה ס ב ר

חברי קבוצה לקבוצה שההסכם חל עליה והוספת בעלי דין. תוספות מעין אלה יהיו אפשריות והוגנות, רק אם ביחס אליהן התקיים ההליך המיוחד לאישור הסכם הקבוע בסעיפים המוצעים. הליך זה כולל פרסום ההסכם המוצע, הגשת התנגדויות ותגובות אליהן, החלטה מנומקת ומפורטת. יצוין כי גם אם התקיים ההליך המיוחד – אישור ההסכם נתון לשיקול דעתו של בית המשפט. ראה דברי הסבר לסעיף 18 בתזכיר.

בית המשפט לא יאשר הסכם פשרה אלא לאחר שמצא כי מתקיימים התנאים לאישור התובענה כתובענה ייצוגית. זאת, על מנת למנוע ניצול לרעה של מנגנון התובענה הייצוגית לשם השגת פשרות, בהליכים אשר מלכתחילה כלל לא היה סיכוי לאשרם כתובענה ייצוגית, משום שלא מתקיימים לגביהם התנאים לאישור תובענה ייצוגית לפי ההצעה.

עוד מוצע למנוע במפורש הוספת עילות תביעה להסכם פשרה במטרה לחסום תביעות עתידיות, הוספת

(ד) בית המשפט רשאי להתנות את אישור ההסכם בתנאים שייראו לו דרושים לשם הגנה על ענינם של חברי הקבוצה ושל הציבור, לשם הבטחת אכיפת הדין ולשם פיקוח על ביצוע ההסכם, לרבות בתנאי שלפיו חבר קבוצה, אשר אינו מעוניין כי יחול עליו ההסכם שאושר, יוכל להודיע לבית המשפט על רצונו זה במועד ובדרך שיקבע בית המשפט (בסעיף זה – תנאי בדבר יציאה מההסכם).

(ה) כלל אישור ההסכם תנאי בדבר יציאה מההסכם, לא יהווה אישור ההסכם מעשה בית דין כלפי חבר קבוצה אשר הודיע כאמור, ותקופת ההתיישנות של תביעתו האישית לא תסתיים לפני שחלפו שישה חודשים מיום הודעתו, ובלבד שתביעתו האישית נובעת מאותה עילת תביעה, והיא לא התיישנה במועד הגשת בקשת האישור.

(ו) החלטה בדבר אישור ההסכם תישלח למנהל בתי המשפט ותירשם בפנקס.

(ז) הסכם לא יחול על חברי קבוצה, בעלי דין ועילות תובענה, אשר לא התקיים לגביהם ההליך הקבוע בסעיף 18 או שהוראות סעיף זה אינן חלות עליהם.

הוכחת הזכאות
לסעד

20. (א) הכריע בית המשפט בשאלות המשותפות בתובענה הייצוגית לטובת התובע, או אישור הסכם, רשאי הוא להורות שכל חבר קבוצה יוכיח את זכאותו לסעד המבוקש וליתן הוראות בדבר הדרך והמועד להוכחת הזכאות לסעד, והכל מבלי להכביד במידה העולה על הנדרש על חברי הקבוצה ועל בעלי הדין.

(ב) (1) בית המשפט רשאי ליתן הוראות בדבר הדיון בהוכחת הזכאות לסעד על ידי חברי הקבוצה וחלוקתו, ורשאי הוא למנות לשם כך אדם בעל כישורים מתאימים (בחוק זה – ממונה), וליתן הוראות בדבר דרכי הפיקוח על ביצוע פסק הדין.

(2) החליט בית המשפט על מינוי ממונה, רשאי כל אדם הרואה עצמו נפגע על ידי מעשה, מחדל או החלטה של הממונה, לפנות לבית המשפט אשר נתן את ההוראה שבסעיף קטן (א), ובית המשפט רשאי לאשר, לבטל או לשנות את המעשה או החלטה, וליתן כל צו בענין, כפי שימצא לנכון.

(ג) החליט בית המשפט על מתן סעד כספי בתובענה הייצוגית והורה כי כל חבר קבוצה יוכיח את זכאותו לסעד המבוקש, רשאי הוא להורות כי לכל אחד מחברי הקבוצה ישולמו הוצאות, בסכום שקבע, בעבור הטרחה הכרוכה בהוכחת הזכאות לסעד.

תשלום פיצויים

21. (א) פסק בית המשפט פיצויים, רשאי הוא להורות כי תשלום הפיצויים ייעשה באחת מן הדרכים הבאות, או בכל דרך אחרת שימצא לנכון, ובלבד שסכום פיצוי מרבי כולל ייקבע רק אם הוא ניתן להערכה מדויקת באמצעים סבירים:

(1) חבר קבוצה יפוצה בסכום שייקבע על פי נוסחה שיחליט עליה בית המשפט; לענין זה, "נוסחה" – לרבות נוסחה שתבסס על הוכחת הנזק האישי של חבר קבוצה, ולרבות תוך קביעת סכום פיצוי מזערי כולל לכל חברי הקבוצה;

(2) בית המשפט יקבע את סכום הפיצוי המרבי הכולל לכל חברי הקבוצה, וחבר קבוצה יפוצה בסכום שייקבע על פי נוסחה שתיקבע, מתוך סכום זה;

(3) בית המשפט יקבע סכום פיצוי מסוים שישולם לכל חבר קבוצה, לרבות תוך קביעת סכום פיצוי מזערי כולל לכל חברי הקבוצה.

ד ב ר י ה ס ב ר

המוצעים בתזכיר בסעיף 19. ראה דברי ההסבר לסעיף זה.

סעיפים 20 ו-21 בענין הוכחת הזכאות לסעד ותשלום פיצויים מוצעים הסדרים והים להסדרים

(ב) בית המשפט רשאי להחליט על תשלום הפיצויים לאלתר, תוך תקופה שיקבע או בתשלומים תקופתיים בתנאים שיקבע.

(ג) פסק בית המשפט סכום פיצויים כולל, וחלף המועד שנקבע לפי סעיף 21(א), רשאי הוא ליתן הוראות בדבר השימוש שיעשה ביתרת הסכום, אם נותרה, לרבות חלוקת היתרה לקרן שהוקמה לפי סעיף 28, לרשות ציבורית או לארגון שימצא לנכון, ובלבד שאותה רשות ציבורית או אותו ארגון אינם התובע המייצג.

(ד) ראה בית המשפט כי מתן פיצויים לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי או אינו צודק בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין.

22. פסק בית המשפט לטובת התובע המייצג בתובענה ייצוגית שהוגשה כנגד המדינה, רשות מקומית או גוף המספק שירות חיוני לציבור, רשאי הוא, בבואו להחליט בדבר שיעור הפיצויים ואופן תשלום הפיצויים, להתחשב גם בנוק העלול להיגרם בשל תשלום הפיצויים לציבור הנזקק לשירותי הנתבע, לציבור ולאינטרס הציבורי, לעומת התועלת הצפויה מכך לחברי הקבוצה, לציבור ולאינטרס הציבורי.

שיקולים מיוחדים בתשלום פיצויים

23. (א) דחה בית המשפט בקשת אישור, תובענה ייצוגית או בקשה אחרת שהוגשה במסגרת ההליך, יישא כל צד בהוצאותיו, אלא אם כן מצא בית המשפט אחד מאלה:

הוצאות

(1) צד להליך או בא כוחו ניהל את ההליך בחוסר תום לב או האריכו שלא לצורך;

(2) קיימות נסיבות מיוחדות המצדיקות הטלת הוצאות צד אחד על הצד השני;

(3) לענין בקשת אישור או בקשה אחרת שהוגשה במסגרת ההליך – על פני הדברים לא היה מקום להגשת הבקשה ולפיכך מוצדק להטיל הוצאות הנתבע על התובע.

(ב) הטיל בית המשפט הוצאות הנתבע על התובע בשל השיקולים המפורטים בסעיף קטן (א)(1) או (3), רשאי הוא להורות כי ההוצאות ישולמו, כולן או מקצתן, בידי בא כוחו של התובע.

(ג) הטיל בית המשפט הוצאות הנתבע על התובע בשל השיקולים המפורטים בסעיף קטן (א)(1) או (3), רשאי הוא להורות כי ההוצאות ישולמו, כולן או מקצתן, בידי בא כוחו של התובע.

24. (א) פסק בית המשפט לטובת התובע המייצג בתובענה, כולה או חלקה, לרבות על דרך אישור הסכם, רשאי הוא להורות על תשלום גמול לתובע המייצג: בקביעת שיעור הגמול יתחשב בית המשפט, בין היתר, בשיקולים הבאים:

גמול לתובע המייצג

ד ב ר י ה ס ב ר

כלל 44 לכללי האתיקה אוסר על עורך דין לשלם מכספו או להלוות כספים ללקוח כדי לשלם הוצאות הכרוכות במתן שירות מקצועי. מוצע כי בהליכים ייצוגיים, לאור העובדה שבמרבית המקרים מי שיוזם את התובענה, מנהל אותה ועומד מאחוריה הוא עורך הדין, יוכל עורך הדין בתובענה הייצוגית לשאת בעלויות הכרוכות בהגשתה ובניהולה (סעיף קטן (ג)).
ראה סעיף 20 בתזכיר ודברי ההסבר לו.

סעיף 24 מוצע להדגיש כי הגמול לתובע לא ישולם בהכרח מהסכום שנפסק לטובת חברי הקבוצה בתובענה הייצוגית ולבית המשפט יהיה שיקול דעת לקבוע בכל

סעיף 23 מוצע כי הכללים המפורטים בסעיף לענין תשלום הוצאות, יחולו לא רק כאשר בית המשפט דחה בקשה לאישור תובענה ייצוגית או את התובענה הייצוגית עצמה, אלא גם כאשר בית המשפט דחה בקשה אחרת שהוגשה במסגרת ההליך. הליכים ייצוגיים מתאפיינים בנסיגן של הנתבע, אשר על פי רוב הוא בעל אורך נשימה רב יותר מזה של התובע הייצוגי, להתיש את התובע על ידי הגשת בקשות ביניים רבות. מוצע כי צד המגיש בקשת ביניים יישא בהוצאות הגשתה אלא אם כן מתקיימות הנסיבות המיוחדות המפורטות בסעיף המוצע (סעיפים קטנים (א) ו-(ב)).

- (1) התועלת שהביאה התובענה לקבוצה;
- (2) החשיבות הציבורית של התובענה;
- (3) הטרחה שטרם התובע והסיכון שהוא לקח על עצמו בהגשת התובענה הייצוגית, בפרט אם היתה התובענה לסעד הצהרתי;
- (4) הפיצוי הכספי או הסעד האישי שבו יזכה התובע ביחס לטרחה שטרם.
  - (ב) החליט בית המשפט לפסוק גמול לתובע, יורה בהחלטתו אם להטיל את תשלום הגמול על הנתבע, או אם תשלום הגמול יהיה מהסכום שנפסק לקבוצה.
    - (ג) בית המשפט רשאי, במקרים מיוחדים ומטעמים שיירשמו –
      - (1) לפסוק גמול לתובע אף אם לא פסק בתובענה לטובת התובע;
      - (2) לפסוק גמול לארגון שהצטרף לתובענה הייצוגית אם סבר שהדבר מוצדק לאור הטרחה שטרם והתרומה שתרם הארגון בהגשת התובענה הייצוגית ובדין בה.

25. (א) בית המשפט יקבע את שכר הטרחה של עורך הדין שמייצג את התובע המייצג, שכר טרחה של לרבות שכר הטרחה עבור הבקשה לאישור תובענה ייצוגית, על אף כל הסכם בינו לבין התובע המייצג; עורך הדין לא יקבל שכר טרחה בסכום העולה על הסכום שקבע בית המשפט.
- (ב) בית המשפט יקבע שכר טרחת עורך דין הוגן וראוי בהתחשב, בין היתר, באלה:
- (1) התועלת שצמחה לציבור ולחברי הקבוצה מהתובענה;
  - (2) מורכבות ההליך, הסיכון הכרוך בו, היקף העבודה והוצאות שנדרשו לניהולו;
  - (3) החשיבות הציבורית של התובענה;
  - (4) דרך ניהול ההליך;
  - (5) הפער בין הסעדים שנתבעו לסעדים שנפסקו.
- (ג) בית המשפט רשאי לפסוק לעורך הדין שכר טרחה חלקי על חשבון שכר הטרחה הכולל, אף לפני תום ההליך, אם סבר שהדבר מוצדק בנסיבות הענין, וככל הניתן, בהתאם להוראות סעיף קטן (ב).

ד ב ר י ה ס ב ר

אפשרות לבית המשפט לפסוק גמול לטובת ארגון שלקח חלק בניהול של תובענה ייצוגית או בסיוע לניהולה, וטרחה מרובה או תרם תרומה משמעותית להליך, אף אם הארגון לא הגיש את התובענה בעצמו (סעיף קטן (ג)).
ראה סעיף 21 בתזכיר ודברי ההסבר לו.

סעיף 25

מוצע לא למנות את התעריף הרגיל של עורך הדין כשיקול מבין השיקולים המנחים את בית המשפט בקביעת שכר הטרחה (סעיפים קטנים (א) ו-(ב)).

לפי הוראות החוקים הקיימים הנוגעות לשכר טרחת עורך דין בית המשפט קובע או מאשר את שכר הטרחה רק עם תום ההליך, ולעתים הדבר מקשה מאוד על עורך הדין לנהל את התובענה הייצוגית שהיא הליך ארוך שעלויותיו ניכרות. מוצע לאפשר לבית המשפט, אם הוא סבור שיש לכך הצדקה, לפסוק לעורך הדין שכר טרחה חלקי עוד לפני תום ההליך (סעיף קטן (ג)).
ראה סעיף 22 בתזכיר ודברי ההסבר לו.

מקרה לגופו האם להטיל את תשלום הגמול על הנתבע או לפסוק אותו מתוך הסכום שנפסק לטובת הקבוצה. כן מוצע להנחות את בית המשפט, על אף שהענין נתון לשיקול דעתו, כי בכלל, בתובענה ייצוגית שבה הוא פוסק לטובת התובע המייצג, יש מקום להורות על גמול לתובע המייצג, שכן הגמול מהווה תמריץ המעודד הגשת תובענות ייצוגיות. מוצע להדגיש כי השיקולים המפורטים בסעיף, כגון החשיבות הציבורית של התובענה, התועלת שצמחה ממנה לחברי הקבוצה, מידת הטרחה שטרם התובע המייצג ועוד, מטרתם להנחות את בית המשפט לענין שיעור הגמול, ולא לענין עצם ההחלטה אם לשלם גמול לתובע (סעיפים קטנים (א) ו-(ב)).

מוצע לפתוח פתח לבית המשפט לפסוק גמול לתובע גם כאשר לא זכה בתובענה, אך רק בנסיבות שבהן יש לכך הצדקה מיוחדת. כך, למשל, ייתכן שהתובענה נדחתה מטעמים טכניים, על אף שהיתה ראויה ועל אף שהתובע המייצג טרח טרחה מרובה בהגשתה. כן מוצע לעודד מעורבות של ארגונים בתובענות ייצוגיות באמצעות מתן

26. (א) על אלה תפורסם הודעה לחברי הקבוצה לפי הוראות סעיף זה:
- (1) הגשת בקשה לאישור תובענה ייצוגית לפי סעיף 4;
  - (2) החלטת בית המשפט לדחות בקשת אישור;
  - (3) החלטת בית המשפט לאשר תובענה ייצוגית לפי סעיף 10;
  - (4) החלטת בית המשפט כי הקבוצה תכלול רק את מי שהודיע בכתב על רצונו להצטרף אליה לפי סעיף 13, לרבות החלטה להטיל על חברי הקבוצה להשתתף בתשלום הוצאות התובע לפי אותו סעיף;
  - (5) החלטת בית המשפט למחוק תובענה ייצוגית לפי סעיף 14;
  - (6) החלטת בית המשפט בדבר הסתלקות תובע מייצג או בא כוחו לפי סעיף 16;
  - (7) פרטי הסכם שבית המשפט התבקש לאשר לפי סעיף 18;
  - (8) החלטת בית המשפט בדבר אישור הסכם לפי סעיף 19, לרבות נוסח ההסכם ונספחיו;
  - (9) החלטת בית המשפט בדבר דרכי הוכחת הסעד לפי סעיף 20;
  - (10) החלטת בית המשפט בדבר תשלום פיצויים לפי סעיף 21;
  - (11) פסק דין של בית המשפט בתובענה ייצוגית.
- (ב) בית המשפט רשאי להורות על פרסום הודעה במקרים אחרים אם מצא כי הדבר דרוש להבטחת ניהול ההליך וייצוג הקבוצה באופן הוגן ויעיל.
- (ג) בית המשפט יאשר את נוסח ההודעה לחברי הקבוצה לפי סעיף זה.
- (ד) פרסום הודעה לפי חוק זה ייעשה בדרך שיקבע בית המשפט; מקום שניתן למסור הודעה אישית לחברי הקבוצה באופן ובעלות סבירים, יורה בית המשפט על פרסום בדרך זו.
- (ה) בית המשפט יחליט על דרך פרסום ההודעה בשים לב, בין היתר, לשיקולים הבאים:
- (1) ההוצאות הכרוכות בפרסום ויעילותו;
  - (2) היקף הפיצוי הכספי או הסעד הצפוי לכל אחד מחברי הקבוצה;
  - (3) המספר המשוער של חברי הקבוצה;
  - (4) גובה הנזק שעלול להיגרם לכל אחד מחברי הקבוצה אם תידחה התובענה הייצוגית;
  - (5) מאפיינים מיוחדים של הקבוצה, לרבות שפה.
- (ו) בית המשפט רשאי להטיל את האחריות לפרסום ואת הוצאות הפרסום על בעלי הדין, כולם או מקצתם, כפי שייראה לו יעיל והוגן בנסיבות הענין; ואולם, לאחר אישור התובענה הייצוגית יוטלו ההוצאות על הנתבע, אלא אם כן התקיימו נסיבות מיוחדות המצדיקות להורות אחרת.
- (ז) האחראי לפרסום ישלח עותק של ההודעה למנהל בתי המשפט.

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 26 לענין פרסום הודעות מוצע הסדר זהה להסדר המוצע בסעיף 13 בתוכיר. ראה דברי הסבר לו.

27. (א) אישר בית המשפט את התובענה כתובענה ייצוגית, יראו לענין התיישנות את התיישנות כל מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית המשפט כאילו הגיש תובענה ביום הגשת בקשת האישור.

(ב) דחה, מחק או הפסיק בית המשפט בקשה לאישור תובענה ייצוגית או ביטל אישור כאמור, לא תסתיים תקופת ההתיישנות של תביעה של אדם כאמור בסעיף 2(א)(1) הנובעת מאותה עילת תובענה, לפני שחלפו ששה חודשים מיום שהחלטה בבקשה הפכה חלוטה, ובלבד שתביעתו של אותו אדם לא התיישנה עד למועד הגשת הבקשה.

קרן למימון
תובענות ייצוגיות

28. (א) מוקמת בזה קרן למימון תובענות ייצוגיות (בחוק זה – הקרן).

(ב) הקרן תהיה תאגיד, כשר לכל חיוב, זכות ופעולה משפטית; היא תעמוד לביקורת מבקר המדינה.

(ג) מטרת הקרן תהיה לסייע לתובעים במימון תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות ייצוגיות, אשר יש חשיבות ציבורית וחברתית בהגשתן ובבירורן.

(ד) אמצעי הקרן יהיו –

(1) סכום בשיעור של 2% מכל סכום שנפסק בתובענה ייצוגית, לרבות בדרך של אישור הסכם, והכל בין אם התובענה מומנה על ידי הקרן, באופן חלקי או מלא, ובין אם לאו; בית המשפט רשאי להפחית את השיעור שיופרש לקרן, ובלבד שלא יפחת מ-1% מהסכום שנפסק בתובענה הייצוגית;

(2) הכנסות הקרן מהשקעותיה.

(ה) בית משפט שפסק לטובת התובע בתובענה ייצוגית שאינה לסעד כספי, רשאי לפסוק סכום כסף לטובת הקרן ולהטיל את תשלומו על הנתבע, מטעמים מיוחדים שיירשמו, ולאחר שנתן לנתבע הזדמנות לטעון את טענותיו בענין זה.

(ו) השר יקבע הוראות לביצוע סעיף זה, לרבות בענין הנהלת הקרן, אמות המידה למתן הסיוע, הגשת דוחות לשר, לרבות דוחות כספיים, סדרי עבודתה והפעלתה של הקרן, סדרי הגשת בקשות למימון ודרכי הסיוע.

(ז) השר יפרסם בתום כל שנת תקציב דוח על פעולות הקרן, הכנסותיה והוצאותיה, ברשומות ובאתר האינטרנט של משרד המשפטים.

(ח) הוראות סעיף זה לא יחולו על תובענה ייצוגית כמשמעותה בסעיף 209(א) לחוק החברות, התשנ"ט-1999².

דין המדינה

29. לענין חוק זה דין המדינה כדין כל אדם.

ד ב ר י ה ס ב ר

לתובענות ייצוגיות המוגשות נגד המדינה ורשויותיה ואין זה ראוי שתנהל במסגרת משרד ממשלתי. באשר לתקבולי הקרן – הוועדה החליטה במהלך הכנת הצעת החוק לקריאה הראשונה כי בהמשך הליכי החקיקה תיבחן האפשרות להקצות חלק מהסכומים הנגבים כאגרת בית משפט למטרת מימון הקרן.

סעיף 27 לענין התיישנות מוצע הסדר זהה להסדר המוצע בסעיף 23 בתזכיר. ראה דברי הסבר לו.

סעיף 28 במטרה לעודד הגשת תובענות ייצוגיות ראויות, הכרוכות, לעתים, בהוצאה כספית גדולה מוצע להקים בחוק קרן תובענות ייצוגיות. על מנת לשמור על עצמאות הקרן מוצע להקים אותה כתאגיד עצמאי, ולא במסגרת של משרד ממשלתי. הקרן תתבקש לסייע גם

² ס"ח התשנ"ט, עמ' 189.

- ביצוע ותקנות 30. (א) השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות לביצועו, לרבות בענינים הבאים:
- (1) תשלום אגרות בית משפט בתובענות ייצוגיות;
- (2) האופן והדרכים למשלוח הודעות למנהל וליועץ המשפטי לממשלה;
- (3) אופן מינויו, דרכי פעולתו ושכרו של ממונה על הוכחת זכאות לסעד לפי סעיף 21.
- (ב) תקנות לפי פסקה (א) (1) טעונות אישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת;
- (ג) השר רשאי, בצו, לשנות את התוספות הראשונה והשניה באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת.
31. בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981³, פרק ו' – בטל.
32. בחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988⁴, פרק ו' – בטל.
33. בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981⁵, פרק ג' – בטל.
34. בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981⁶, פרק ה' – בטל.
35. בחוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב-1992⁷, סעיפים 10, 11, 12, 13 ו-14 (ב) – בטלים.
36. בחוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994⁸, סעיף 41 – בטל.
37. בחוק שכר שווה לעובדת ולעובד, התשנ"ו-1996⁹, סעיף 11 – בטל.
38. בחוק החברות, התשנ"ט-1999, סימן ב' בפרק שלישי שבחלק החמישי, למעט סעיף 209 – בטל.

ד ב ר י ה ס ב ר

עוד מוצע לאפשר לבית המשפט, בנסיבות חריגות וכאשר התובענה הייצוגית אינה לסעד כספי, להטיל על הנתבע לשלם סכום כסף כתקבולים לקרן. ראה סעיף 24 בתזכיר ודברי ההסבר לו.

סעיפים 31 עד 38 ביטול הוראות החוק הקיימות שענינן תובענות ייצוגיות. ראה סעיפים 28 עד 35 בתזכיר ודברי ההסבר להם.

³ ס"ח התשמ"א, עמ' 248.

⁴ ס"ח התשמ"ח, עמ' 128.

⁵ ס"ח התשמ"א, עמ' 258.

⁶ ס"ח התשמ"א, עמ' 208.

⁷ ס"ח התשנ"ב, עמ' 184.

⁸ ס"ח התשנ"ד, עמ' 308.

⁹ ס"ח התשנ"ו, עמ' 230.

39. תקנות ראשונות לפי סעיף 30(א)1 יובאו לאישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת חובת התקנת תקנות בתוך חודש מיום פרסום החוק.

תוספת ראשונה

(סעיף 1 – ההגדרה "בית משפט")

"בית משפט" – כל אחד מאלה, לפי הענין –

- (1) בית משפט כהגדרתו בחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984¹⁰;
- (2) בית דין לעבודה כהגדרתו בחוק בית הדין לעבודה, התשכ"ט-1969¹¹;
- (3) בית הדין להגבלים עסקיים כהגדרתו בחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988.

תוספת שניה

(סעיף 1 – הגדרת "רשות ציבורית")

1. הממונה על הגנת הצרכן;
2. המפקח על הביטוח;
3. המפקח על הבנקים;
4. הממונה על שוק ההון;
5. רשם מאגרי המידע;
6. נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות;
7. הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים.

חברי הכנסת: רשף חן, רוגי בריוון, אילן שלגי, אתי לבני, גדעון סער, זרבה גלאון, חיים רמון

נספח לדברי ההסבר

וזה נוסחם של סעיפי החוקים שמוצע לבטלם:

חוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 (סעיף 31)

"פרק ו'1: תובענה ייצוגית

א. תובענה ייצוגית

(א) צרכן, או ארגון צרכנים כמשמעותו לפי סעיף 31(ג) (להלן – התובע), רשאי לתבוע, בכפוף להוראות פרק זה, בשם קבוצת צרכנים בעילה אשר על פיה הוא יכול על פי חוק זה לתבוע בשמו ונגד כל נתבע אשר הצרכן רשאי לתבוע בשמו (להלן – תובענה ייצוגית).

(ב) מקום שעילת התובענה היא נזק, די בכך שהתובע יראה כי נגרם נזק לצרכן.

(ג) פסק דין בתובענה ייצוגית יהווה מעשה בית דין לגבי כל הנמנים עם הקבוצה, בכפוף לאמור בסעיף 35(ג).

ב. אישור בית המשפט

הגשת תובענה ייצוגית טעונה אישור בית המשפט, והוא לא יאשרה אלא אם כן שוכנע שנתקימו תנאים אלה:

¹⁰ ס"ח התשמ"ד, עמ' 198.

¹¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 70.

- (1) התובענה הוגשה בתום לב;
- (2) גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התובענה כתובענה ייצוגית;
- (3) התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;
- (4) קיים יסוד סביר להניח כי התובע מייצג בדרך הולמת את ענינם של כל הנמנים עם הקבוצה.
- ג35. הגדרת הקבוצה
- (א) אישר בית המשפט את הגשת התובענה כתובענה ייצוגית, יגדיר את הקבוצה שבשמה תוגש התובענה, ויורה על אופן פרסום החלטתו.
- (ב) יראו כל מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית המשפט כמי שהסכים להגשת התובענה כתובענה ייצוגית, אלא אם כן הודיע לבית המשפט על רצונו שלא להיכלל בקבוצה, וזאת תוך ארבעים וחמישה ימים מיום פרסומה של החלטת בית המשפט; בית המשפט רשאי, לפי בקשה של אדם פלוני, להאריך לגבי את התקופה האמורה, אם ראה טעם מיוחד לכך.
- ד35. הסדר או פשרה
- תובע לא יסתלק מתובענה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או פשרה עם נתבע, אלא באישור בית המשפט.
- ה35. תקנות
- (א) שר המשפטים רשאי לקבוע סדרי דין בכל ענין הנוגע לתובענה ייצוגית.
- (ב) שר המשפטים רשאי לקבוע הוראות בדבר דרכי הוכחת הנוק שנגרם לכל אחד מן הנמנים עם הקבוצה התובעת.
- ו35. הודעה
- תובע המגיש תובענה ייצוגית יודיע על כך בכתב ליועץ המשפטי לממשלה ולממונה.
- ז35. פטור מאגרה
- תובענה ייצוגית תהיה פטורה מאגרת בית המשפט.
- ח35. שכר טרחה של עורך דין
- שכר הטרחה של עורך הדין שייצג את התובע בתובענה ייצוגית יהיה טעון אישורו של בית המשפט; עורך הדין לא יקבל שכר טרחה בסכום העולה על הסכום שאישר בית המשפט.
- ט35. שיפוי ופיצוי מיוחד
- פסק בית המשפט פיצוי כספי בתובענה ייצוגית, רשאי הוא להורות כי חלק הנראה לו מהסכום שפסק, לאחר ניכוי ההוצאות ושכר טרחת עורך דין, ישולם לתובע שטרם בהגשת התובענה ובהוכחתה, והיתרה תחולק בין הנמנים עם הקבוצה באופן יחסי לנזקיהם.
- י35. אי מניעת סעדים אחרים
- אין בהוראות פרק זה כדי למנוע מצרכן סעד משפטי אחר כלפי הנתבע.

חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (סעיף 32)

"פרק ו'1: תובענה ייצוגית"

- א46. תובענה ייצוגית
- (א) אדם או ארגון צרכנים (להלן – התובע) רשאי להגיש תובענה בשם קבוצת אנשים בשל כל עילה אשר בשלה יכול על פי חוק זה התובע לתבוע בשמו נגד כל נתבע אשר התובע יכול לתבוע בשמו (להלן – תובענה ייצוגית).
- (ב) פסק דין בתובענה ייצוגית יהווה מעשה בית דין לגבי כל הנמנים עם הקבוצה, בכפוף להוראות סעיף 46ג(ב).
- ב46. אישור בית המשפט
- הגשת תובענה ייצוגית טעונה אישור בית המשפט או בית הדין, לפי הענין (בפרק זה – בית המשפט), והוא לא יאשרה אלא אם כן שוכנע שנתקימו התנאים האלה:
- (1) גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התובענה כתובענה ייצוגית;
- (2) קיימת אפשרות סבירה ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה יוכרעו בתובענה הייצוגית לטובת הקבוצה;
- (3) הגשת התובענה הייצוגית היא דרך עדיפה על הגשת תביעות אישיות, מוצדקת והוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;

(4) קיים יסוד סביר להניח כי התובע מייצג בדרך הולמת את ענינם של כל הנמנים עם הקבוצה.

ג. הגדרת הקבוצה

(א) אישר בית המשפט את הגשת התובענה כתובענה ייצוגית, יגדיר את הקבוצה שבשמה תוגש התובענה הייצוגית ויורה על אופן פרסום החלטתו.

(ב) יראו מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית המשפט כמי שהסכים להגשת התובענה כתובענה ייצוגית, אלא אם כן הודיע לבית המשפט על רצונו שלא להימנות עם הקבוצה, וזאת תוך ארבעים וחמישה ימים מיום פרסומה של החלטת בית המשפט; בית המשפט רשאי, לפי בקשה של אדם פלוני, להאריך לגבייו את התקופה האמורה, אם ראה טעם מיוחד לכך.

ד. הסדר או פשרה

תובע לא יסתלק מתובענה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או פשרה עם נתבע, אלא באישור בית המשפט.

ה. תקנות

(א) שר המשפטים יקבע סדרי דין לענין הגשת תובענה ייצוגית וניהולה והוא רשאי לקבוע דרכים לשמיעת עמדתם של היועץ המשפטי לממשלה ושל הממונה.

(ב) שר המשפטים רשאי לקבוע הוראות בדבר דרכי הוכחת הנוק שנגרם לכל אחד מהנמנים עם הקבוצה.

ו. הודעה

תובע המגיש תובענה ייצוגית יודיע על כך בכתב ליועץ המשפטי לממשלה ולממונה.

ז. פטור מאגרה

הגשת תובענה ייצוגית תהיה פטורה מתשלום אגרת בית המשפט.

ח. שכר טרחה של עורך דין

שכר הטרחה של עורך הדין שייצג את התובע בתובענה ייצוגית יהיה טעון אישורו של בית המשפט.

ט. שיפוי ופיצוי מיוחד

(א) פסק בית המשפט פיצוי כספי בתובענה ייצוגית, רשאי הוא:

(1) להורות כי הפיצויים ישולמו לאלתר או תוך תקופה שבית המשפט יקבע;

(2) להורות כי הפיצויים ישולמו בתשלומים תקופתיים, בתנאים שבית המשפט יקבע;

(3) להורות כי חלק הנראה לו מהסכום שפסק, לאחר ניכוי ההוצאות ושכר טרחת עורך דין, ישולם לתובע שטרחה בהגשת התובענה ובהוכחתה, והיתרה תחולק בין הנמנים עם הקבוצה באופן יחסי לנוקיהם, או בכל דרך אחרת שיורה בית המשפט.

(ב) ראה בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין.

יא. אי מניעת סעדים אחרים

אין בהוראות פרק זה כדי למנוע מתובע לפי חוק זה סעד משפטי אחר כלפי נתבע.

חוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981 (סעיף 33)

"פרק ג': תובענה ייצוגית"

א. תובענה ייצוגית

(א) אדם, המועצה הישראלית לצרכנות או ארגון צרכנים אחר שאישר שר המשפטים לפי סעיף 31(ג) לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 (להלן – התובע), רשאי להגיש תובענה בשם קבוצת אנשים בשל כל עילה אשר בשלה יכול על פי חוק זה התובע לתבוע בשמו ונגד כל נתבע אשר התובע רשאי לתבוע בשמו (להלן – תובענה ייצוגית).

(ב) מקום שעילת התביעה היא נזק, די בכך שהתובע יראה כי נגרם לו נזק.

(ג) פסק דין בתובענה ייצוגית יהווה מעשה בית דין לגבי כל הנמנים עם הקבוצה, בכפוף להוראות סעיף 16(ג).

ב. אישור בית משפט

(א) הגשת תובענה ייצוגית טעונה אישור בית המשפט, והוא לא יאשרה אלא אם כן שוכנע שנתקיימו התנאים האלה:

(1) גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התובענה כתובענה ייצוגית;

(2) קיימת אפשרות סבירה ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה יוכרעו בתובענה הייצוגית לטובת הקבוצה;

(3) הגשת התובענה הייצוגית היא דרך עדיפה על הגשת תביעות אישיות, מוצדקת והוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין:

(4) קיים יסוד סביר להניח כי התובע מייצג בדרך הולמת את ענינם של כל הנמנים עם הקבוצה.
(ב) בית המשפט רשאי להתחשב גם בנוק הצפוי מניהולה של התובענה כתובענה ייצוגית לנתבע, לכלל לקוחותיו ולציבור, לעומת התועלת הצפויה מניהולה בדרך זו לקבוצה ולציבור.

16 ג. הגדרת הקבוצה

(א) אישר בית המשפט את הגשת התובענה כתובענה ייצוגית, יגדיר את הקבוצה שבשמה תוגש התובענה, ויורה על אופן פרסום החלטתו.

(ב) יראו כל מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית המשפט כמי שהסכים להגשת התובענה כתובענה ייצוגית, אלא אם כן הודיע לבית המשפט על רצונו שלא להימנות עם הקבוצה, וזאת תוך ארבעים וחמישה ימים מיום פרסומה של החלטת בית המשפט; בית המשפט רשאי, לפי בקשה של אדם פלוני, להאריך לגבינו את התקופה האמורה, אם ראה טעם מיוחד לכך.

16 ד. הסדר או פשרה

תובע לא יסתלק מתובענה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או פשרה עם נתבע, אלא באישור בית המשפט.

16 ה. תקנות

(א) שר המשפטים יקבע סדרי דין לענין הגשת תובענה ייצוגית וניהולה, והוא רשאי לקבוע דרכים לשמיעת עמדתם של היועץ המשפטי לממשלה ושל המפקח.

(ב) שר המשפטים רשאי לקבוע הוראות בדבר דרכי הוכחת הנוק שנגרם לכל אחד מהנמנים עם הקבוצה.

16 ו. הודעה

תובע המגיש תובענה ייצוגית יודיע על כך בכתב ליועץ המשפטי לממשלה ולמפקח.

16 ז. פטור מאגרה

הגשת תובענה ייצוגית תהיה פטורה מתשלום אגרת בית המשפט.

16 ח. שכר טרחה של עורך דין

שכר הטרחה של עורך הדין שייצג את התובע בתובענה ייצוגית יהיה טעון אישורו של בית המשפט.

16 ט. שיפוי ופיצוי מיוחד

(א) פסק בית המשפט פיצוי כספי בתובענה ייצוגית, רשאי הוא:

(1) להורות כי הפיצויים ישולמו לאלתר או תוך תקופה שבית המשפט יקבע;

(2) להורות כי הפיצויים ישולמו בתשלומים תקופתיים, בתנאים שבית המשפט יקבע;

(3) להורות כי חלק הנראה לו מהסכום שפסק, לאחר ניכוי ההוצאות ושכר טרחת עורך דין, ישולם לתובע שטרחה בהגשת התובענה ובהכחאתה, והיתרה תחולק בין הנמנים עם הקבוצה באופן יחסי לנוקיהם, או בכל דרך אחרת שיוורה בית המשפט.

(ב) ראה בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין.

16 י. אי מניעת סעדים אחרים

אין בהוראות פרק זה כדי למנוע מתובע לפי חוק זה סעד משפטי אחר כלפי נתבע.

חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 (סעיף 34)

"פרק ה'1: תובענה ייצוגית"

62א. תובענה ייצוגית

(א) אדם, המועצה הישראלית לצרכנות או ארגון צרכנים אחר שאישר שר המשפטים לפי סעיף 31ג לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 (להלן – התובע), רשאי להגיש תובענה בשם קבוצת אנשים בשל כל עילה אשר בשלה יכול התובע לתבוע בשמו ונגד כל נתבע אשר התובע רשאי לתבוע בשמו לפי סעיפים 38 ו-39 וכן לפי פרק ה' (להלן – תובענה ייצוגית).

(ב) מקום שעילת התובענה הייצוגית, בהתאם להוראות סעיף קטן (א), היא נזק, די בכך שהתובע יראה כי נגרם לו נזק.

(ג) פסק דין בתובענה ייצוגית יהווה מעשה בית דין לגבי כל הנמנים עם הקבוצה, בכפוף להוראות סעיף 62ב.

62ב. אישור בית המשפט

הגשת תובענה ייצוגית טעונה אישור בית המשפט, והוא לא יאשרה אלא אם כן שוכנע שנתקימו התנאים האלה:

- (1) גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התובענה כתובענה ייצוגית;
- (2) קיימת אפשרות סבירה ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לקבוצה יוכרעו בתובענה הייצוגית לטובת הקבוצה;
- (3) הגשת התובענה הייצוגית היא דרך עדיפה על הגשת תביעות אישיות, מוצדקת והוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין;
- (4) קיים יסוד סביר להניח כי התובע מייצג בדרך הולמת את ענינם של כל הנמנים עם הקבוצה.
62. הגדרת הקבוצה
- (א) אישר בית המשפט את הגשת התובענה כתובענה ייצוגית, יגדיר את הקבוצה שבשמה תוגש התובענה, ויורה על אופן פרסום החלטתו.
- (ב) יראו כל מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית המשפט כמי שהסכים להגשת התובענה כתובענה ייצוגית, אלא אם כן הודיע לבית המשפט על רצונו שלא להימנות עם הקבוצה, וזאת תוך ארבעים וחמישה ימים מיום פרסומה של החלטת בית המשפט; בית המשפט רשאי, לפי בקשה של אדם פלוני, להאריך לגבייו את התקופה האמורה, אם ראה טעם מיוחד לכך.
62. הסדר או פשרה
- תובע לא יסתלק מתובענה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או פשרה עם נתבע, אלא באישור בית המשפט.
62. תקנות
- (א) שר המשפטים יקבע סדרי דין לענין הגשת תובענה ייצוגית וניהולה, והוא רשאי לקבוע דרכים לשמיעת עמדתם של היועץ המשפטי לממשלה ושל המפקח, ובהסכמת שר התעשייה והמסחר – גם את עמדתם של המועצה הישראלית לצרכנות או של ארגון צרכנים אחר האמור בסעיף 62א(א) (להלן – ארגון צרכנים).
- (ב) שר המשפטים רשאי לקבוע הוראות בדבר דרכי הוכחת הנוק שנגרם לכל אחד מהנמנים עם הקבוצה.
62. הודעה
- תובע המגיש תובענה ייצוגית יודיע על כך בכתב ליועץ המשפטי לממשלה ולמפקח.
62. פטור מאגרה
- הגשת תובענה ייצוגית תהיה פטורה מתשלום אגרת בית המשפט.
62. שכר טרחה של עורך דין
- שכר הטרחה של עורך הדין שייצג את התובע בתובענה ייצוגית יהיה טעון אישורו של בית המשפט.
62. שיפוי ופיצוי מיוחד
- (א) פסק בית המשפט פיצוי כספי בתובענה ייצוגית, רשאי הוא:
- (1) להורות כי הפיצויים ישולמו לאלתר או תוך תקופה שבית המשפט יקבע;
  - (2) להורות כי הפיצויים ישולמו בתשלומים תקופתיים, בתנאים שבית המשפט יקבע;
  - (3) להורות כי חלק הנראה לו מהסכום שפסק, לאחר ניכוי ההוצאות ושכר טרחת עורך דין, ישולם לתובע שטרח בהגשת התובענה ובהוכחתה, והיתרה תחולק בין הנמנים עם הקבוצה באופן יחסי לנזקיהם, או בכל דרך אחרת שיורה בית המשפט.
- (ב) ראה בית המשפט כי פיצוי כספי לחברי הקבוצה, כולם או חלקם, אינו מעשי בנסיבות הענין, בין משום שלא ניתן לזהותם ולבצע את התשלום בעלות סבירה ובין מסיבה אחרת, רשאי הוא להורות על כל סעד אחר לטובת הקבוצה, כולה או חלקה, או לטובת הציבור, כפי שימצא לנכון בנסיבות הענין.
62. אי מניעת סעדים אחרים
- אין בהוראות פרק זה כדי למנוע מתובע לפי חוק זה סעד משפטי אחר כלפי נתבע.

חוק למניעת מפגעים סביבתיים (תביעות אזרחיות), התשנ"ב – 1992 (סעיף 35)

10. תובענה

מי שנפגע או עומד להיפגע ממפגע סביבתי רשאי לתבוע הוצאת צו כאמור בסעיף 2 בשם קבוצת אנשים שנפגעו או עומדים להיפגע מאותו מפגע (להלן – תובענה ייצוגית).

11. סייג לתובענה ייצוגית

(א) בית משפט רשאי להורות שתובענה שהוגשה לפי סעיף 10 לא תנוהל כתובענה ייצוגית אם שוכנע שנתקיים אחד מאלה:

(1) התובענה הוגשה שלא בתום לב;

- (2) גודלה של הקבוצה אינו מצדיק הגשת התובענה כתובענה ייצוגית;
- (3) קיים יסוד סביר להניח כי התובע אינו מייצג בדרך הולמת את ענינם של כל חברי הקבוצה;
- (ב) בית משפט רשאי להתנות ניהול תובענה כתובענה ייצוגית בתנאים הנראים לו ראויים כדי להבטיח הליך הוגן ויעיל, לצורך הכרעה בשאלות המשותפות לכל המעוניינים.
12. הגדרת הקבוצה והודעה
- (א) משהוגשה תובענה ייצוגית, יגדיר בית המשפט תחילה את הקבוצה, ויודיע לחברי הקבוצה על הגשת התובענה בהמצאה אישית, או במידה שהמצאה אישית אינה מעשית, במודעה פומבית כפי שייראה לבית המשפט.
- (ב) רואים את התובענה כאילו הוגשה בשם כל מי שנמנה עם קבוצת האנשים האמורה, ובלבד שהביע בכתב את רצונו להצטרף לתובענה.
13. הסדר או פשרה
- תובע לא יסתלק מתובענה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או פשרה עם הנתבע, אלא באישור בית המשפט.
14. תקנות סדר הדין והוצאות
- ...
- (ב) פסק בית המשפט הוצאות למי שהגיש תובענה ייצוגית, רשאי הוא לקבוע כי ההוצאות ישולמו, כולן או מקצתן, לתובע שטרם בהגשת התובענה ובהוכחתה."

חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד–1994 (סעיף 36)

"41. תובענה ייצוגית

בעל יחידה רשאי לתבוע, בשם קבוצת בעלי יחידות, את מנהל הקרן, הנאמן, דירקטור של כל אחד מהם או חבר ועדת דירקטוריון, בשל כל עילה על פי חוק זה ויחולו על התביעה הוראות פרק ט' לחוק ניירות ערך, בשינויים המחויבים."

חוק שכר שווה לעובדת ולעובד, התשנ"ו–1996 (סעיף 37)

"11. תובענה ייצוגית

(א) עובד רשאי לתבוע, בכפוף להוראות סעיף זה, בשם קבוצת עובדים בעילה אשר על פיה הוא יכול, על פי חוק זה, לתבוע בשמו (להלן – תובענה ייצוגית).

(ב) פסק דין בתובענה ייצוגית יהווה מעשה בית דין לגבי כל הנמנים עם הקבוצה.

(ג) הגשת תובענה ייצוגית טעונה אישור בית הדין לעבודה, והוא יאשרה אם שוכנע שנתקיימו תנאים אלה:

(1) התובענה הוגשה בתום לב;

(2) גודלה של הקבוצה מצדיק הגשת התובענה כתובענה ייצוגית;

(3) התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה במחלוקת, בנסיבות הענין;

(4) קיים יסוד להניח כי התובע מייצג בדרך הולמת את ענינם של כל הנמנים עם הקבוצה;

(ד) אישר בית הדין את הגשת התובענה כתובענה ייצוגית, יגדיר תחילה את קבוצת העובדים שבשמה תוגש התובענה ויורה על אופן פרסום החלטתו.

(ה) יראו כל מי שנמנה עם הקבוצה שהגדיר בית הדין כמי שהסכים להגשת התובענה כתובענה ייצוגית, אלא אם כן הודיע לבית הדין על רצונו שלא להיכלל בקבוצה, תוך ארבעים וחמישה ימים מיום פרסומה של החלטת בית הדין.

(ו) תובע לא יסתלק מתובענה ייצוגית, ולא יעשה הסדר או פשרה עם נתבע, אלא באישור בית הדין לעבודה."

חוק החברות, התשנ"ט–1999 (סעיף 38)

חלק חמישי – פרק שלישי – סימן ב' (למעט סעיף 209)

"סימן ב': תובענה ייצוגית

207. תובענה ייצוגית

(א) בסימן זה, "זיקה" – בעלות, החזקה, רכישה או מכירה.

(ב) מי שלו עילת תביעה על פי כל דין הנובעת מזיקה לנייר ערך, רשאי לתבוע באישור בית המשפט כאמור בסעיף 210, בשם קבוצה שלכל אחד מן הנמנים עמה עילת תביעה הנובעת מאותה זיקה לנייר ערך.

תובע המגיש תובענה ייצוגית יודיע על כך בכתב ליועץ המשפטי לממשלה: נבעה עילת התביעה מזיקה לנייר ערך של חברה ציבורית, יודיע על כך התובע גם לרשות ניירות ערך.

2.10 אישור בית המשפט

(א) בית המשפט רשאי לאשר תובענה ייצוגית אם מצא כי, לכאורה, נתקיימו כל התנאים האלה:

(1) נתקיימו יסודות העילה, ומקום שיסוד מיסודות העילה הוא נזק, די בכך שהתובע הראה לכאורה, לענין הנזק, את נזקו הוא:

(2) שאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה יוכרעו בתובענה;

(3) התובענה הייצוגית היא הדרך המתאימה ביותר להכרעה במחלוקת בנסיבות הענין, בשים לב, בין השאר, לגודלה של הקבוצה;

(4) ענינם של כל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת בידי התובע; הנתבע לא רשאי לערער או לבקש לערער על החלטה בענין זה.

(ב) בית המשפט לא יאשר את התובענה הייצוגית אם מצא כי התובענה הוגשה בחוסר תום לב.

2.11 הגדרת הקבוצה

(א) אישור בית המשפט את הגשת התובענה כתובענה ייצוגית, יגדיר את הקבוצה שבשמה תוגש התובענה, ויורה לתובע על אופן פרסום החלטתו.

(ב) יראו את מי שנמנה עם הקבוצה כפי שהוגדרה בידי בית המשפט כמי שהסכים להיכלל בקבוצה, אלא אם כן הודיע לבית המשפט על רצונו שלא להיכלל בקבוצה, וזאת בתוך שישים ימים מיום פרסומה של החלטת בית המשפט; בית המשפט רשאי, לפי בקשה של אדם פלוני, להאריך לגבי את התקופה האמורה, אם ראה טעם מיוחד לכך.

2.12 מעשה בית דין

פסק דין בתובענה ייצוגית יהווה מעשה בית דין לגבי כל הנמנים עם הקבוצה, כפוף להוראות סעיף 2.11.

2.13 הסדר או פשרה

(א) תובע לא יסתלק מתובענה ייצוגית, ולא ייעשו הסדר או פשרה עם נתבע, אלא באישור בית המשפט.

(ב) נתבקש בית המשפט לאשר הסדר או פשרה, יורה על פרסום הודעה על פרטי ההסדר או הפשרה; חברי הקבוצה רשאים להגיש, בתוך המועד שיקבע בית המשפט, התנגדות לאישור ההסדר או הפשרה.

2.14 שכר טרחת עורך דין

בית המשפט יקבע את שכר הטרחה של עורך הדין שייצג את הקבוצה; עורך הדין לא יקבל שכר טרחה בסכום העולה על הסכום שקבע בית המשפט.

2.15 גמול לתובע

פסק בית משפט לטובת התובע, רשאי הוא להורות על תשלום גמול לתובע שטרחה בהגשת התובענה ובהוכחתה.

2.16 פיצוי והוצאות

(א) פסק בית המשפט על פיצוי כספי בתובענה הייצוגית, רשאי הוא להורות כי נוסף על הפיצוי ישולמו הוצאות, בסכום שקבע, לכל אחד מחברי הקבוצה בעבור הטרחה הכרוכה בהוכחת הזכות לסעד.

(ב) פסק בית המשפט סכום כולל של פיצוי כספי בתובענה, רשאי הוא לתת הוראות לגבי השימוש ביתרה שתיוותר אם חלק מחברי הקבוצה לא טרחו להוכיח את זכותם לסעד.

2.17 סעדים אחרים

כפוף להוראות סעיף 2.12, אין בהוראות סימן זה כדי למנוע סעד משפטי אחר כלפי נתבע.

2.18 תקנות

(א) השר יקבע סדרי דין לענין הגשת תובענה ייצוגית וניהולה, ובדבר אגרת בית המשפט.

(ב) השר רשאי לקבוע הוראות בדבר דרכי הוכחת הנזק של כל אחד מן הנמנים עם הקבוצה. סימן ב' בפרק שלישי שבחלק החמישי, למעט סעיף 209.

מתפרסמת בזה הצעת חוק של חבר הכנסת מטעם ועדת הכלכלה של הכנסת:

**הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 19) (הטעיה לאחר התקשרות בעסקה),
התשס"ה – 2005***

תיקון סעיף 2 1. בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981¹, בסעיף 2(א), ברישאה, אחרי "מהותי בעסקה" יבוא
"לרבות לאחר מועד ההתקשרות בעסקה".

ד ב ר י ה ס ב ר

החוק מאפשר להגיש תובענה ייצוגית אך ורק אם קמה עילה מכוח החוק. עקב כך, אין באפשרותו של צרכן המעוניין בכך להגיש תובענה ייצוגית בשל הטעיה במהלך תקופת ההתקשרות: "ההתמקדות במסירת המידע בשלב הטרנס-חוזי תוחמת את גבולות החוק בצורה ברורה למדי. לפיכך, עילות שאינן באות בגדר שלב עסקה זה לא יכללו בחוק, ממילא לא יהיה ניתן להגיש בגינת תובענה ייצוגית." (פס"ד דליה אזוב).

הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 19) (הטעיה לאחר התקשרות בעסקה), התשס"ה-2005, המתפרסמת בזה, באה להרחיב את איסור הטעיה הקבוע בחוק, כך שיחול גם על הטעיה מצד עוסק, שנעשתה לאחר מועד ההתקשרות בעסקה, ואף בנסיבות הקשורות בסיום העסקה. התיקון האמור נועד להגן על צרכנים המתקשרים בחוויים ארוכי טווח, במיוחד בחוזים למתן שירותים בטכנולוגיות משתנות, שעשויים להתעדכן מדי פעם (למשל בשירותי הטלפון הנייד, שידורי הכבלים והאינטרנט). לאפשר להם לתבוע מכוח החוק בשל הטעיה, וכן להגיש תובענה ייצוגית מכוח החוק בשל הטעיה במהלך תקופת ההתקשרות, כפי שהמליץ בית המשפט המחוזי: "אני מנצלת הזדמנות זו ופונה למחוקק, שיתקן את החוק לענין תובענות ייצוגיות, ויאפשר במסגרת הגנת הצרכן לעשות שימוש במכשיר חשוב זה לענין חוזי שירות ארוכי טווח." (השופטת פלפל בת"א 2474/02 (ת"א) רותם תומר נ' מת"ב מערכות תקשורת כבבלים בע"מ, דינים מחוזי, לד (4) 447).

חבר הכנסת גלעד ארדן

סעיף 2(א) בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 (להלן – החוק), אוסר על עוסק להטעות צרכן בכל ענין מהותי בעסקה, ומפרט רשימת ענינים, שחזקה עליהם כי הם מהותיים בעסקה: האיטור האמור חל על עוסק, גם אם דבר שהוא עושה, במעשה או במחדל, עלול להטעות צרכן, גם אם איש לא הוטעה בפועל מאותו דבר שעשה (דנ"א 5712/01 ברזני נ' בזק – החברה הישראלית לתקשורת בע"מ, פ"ד נו (6) 385).

בהתאם למצב המשפטי כיום, חל החוק על השלב הטרנס-חוזי בלבד, ואוסר על עוסק להעלים, בין בפועל ובין במחדל, פרטים מהותיים שעלולים להטעות צרכן לגבי פרט מהותי בעסקה המשתכללת. לענין זה נצוין, כי סוגיית ההטעיה מהווה את עיקר תכליתו של החוק, כפי שפסק בית המשפט העליון בע"א 3613/97 דליה אזוב נ' עיריית ירושלים (פ"ד נו (2) 787): "מטרתו של חוק הגנת הצרכן היא להגן על הצרכן מפני מעשי מרמה, עושק והטעיה ולהבטיח כי בעשותו עסקה יעמוד לרשות הצרכן מידע, מלא ככל האפשר, על טיב העסקה ועל פרטיה. ההנחה העומדת בבסיסו של החוק הינה כי בהינתן מידע מלא והוגן, יוכל הצרכן לכלכל את צעדיו ולהתקשר בעסקה מיטיבה ורצויה. לשם כך נכללה בחוק חובת הגילוי הרחבה, נקבע בו האיסור על כל דבר "העלול להטעות את הצרכן", איסור על ניצול מצוקתו של הצרכן, חולשתו הגופנית או הנפשית או אי ידיעתו את השפה, וכן איסור על הפעלת השפעה בלתי הוגנת עליו".

* הצעת חוק מס' 2689/פ: הועברה לוועדה ביום ג' בטבת התשס"ה (15 בדצמבר 2004).
¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 248; התשס"ה, עמ' 97.

מתפרסמת בזה הצעת חוק מטעם ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת:

הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 54), התשס"ה – 2005

1. בחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969¹ (בחוק זה – החוק העיקרי) תיקון סעיף 13 בסעיף 13 –
  - (1) בסעיף קטן (א), המילים "בכל שנה" – יימחקו;
  - (2) בסעיף קטן (ב), במקום "מהיום ה-113 שלאחר היום הקובע" יבוא "מהיום ה-70 לפני הבחירות".
2. בסעיף 21(א) בחוק העיקרי, במקום "בכל שנה" יבוא "לא יאוחר מהיום ה-40 לפני הבחירות".
3. בסעיף 56 בחוק העיקרי –
  - (1) בסעיף קטן (ב), במקום "וחייל בשירות קבע" יבוא "חייל בשירות סדיר לפי חוק שירות בטחון וכן חייל בשירות קבע";
  - (2) סעיף קטן (ג) – בטל.
4. בסעיף 71(א) בחוק העיקרי, במקום "שמונה" יבוא "חמישה".
5. במקום סעיף 74(ב) בחוק העיקרי יבוא:

"(ב) כאמצעי זיהוי ישמש אחד מאלה:

  - (1) תעודת זהות שניתנה לפי חוק המרשם;
  - (2) דרכון ישראלי תקף שניתן לפי חוק הדרכונים, התשי"ב–1952²;
  - (3) רשיון נהיגה תקף, הכולל את תמונת בעל הרשיון, שניתן לפי פקודת התעבורה³;

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 3 מוצע לקבוע כי שירותו של חייל, אשר משרת שירות סדיר בצבא ההגנה לישראל ונבחר לכהן בכנסת ישראל, ייפסק בזמן כהונתו כחבר כנסת. הוספתו של חייל סדיר להסדר הקבוע בסעיף קטן (ב) מייטרת את ההסדר הקבוע בסעיף קטן (ג) ומוצע למוחקו.

סעיף 4 מוצע לקבוע כי שר הפנים יעביר לוועדת הבחירות המרכזית חמישה העתקים מפנקס הבחורים ולא שמונה. זאת בעקבות ביטול שיטת הבחירה הישירה, אשר מייטרת את הצורך בעוד שלושה עותקי פנקסים אשר יועדו לבחירות חוזרות לראשות הממשלה.

סעיף 5 מוצע להוסיף את הדרכון הישראלי, את רשיון הנהיגה וכן את תעודת חבר הכנסת כאמצעים מזהים של בוחר ביום הבחירות, בכדי להקל על הבחורים ולאפשר להם לממש את זכותם להצביע. אמצעי זיהוי אלה קיימים היום בבחירות לרשויות מקומיות (ראו חוק הרשויות המקומיות (בחירות) התשכ"ה–1965, סעיף 60, ס"ח התשכ"ה, עמ' 248).

הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 54), התשס"ה–2005, המתפרסמת בזה, מתקנת מספר הוראות הקבועות בחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט–1969 (להלן – החוק) אשר לא תוקנו בעקבות ביטול חוק הבחירה הישירה לראשות הממשלה ומספר הוראות אשר ועדת הבחירות המרכזית מצאה לנכון לתקן בעקבות ניסיון הבחירות האחרונות.

סעיף 1 בעקבות היכולת לשלוף פנקס בוחרים מעודכן על פי מרשם האוכלוסין, בכל מועד נתון, נקבע בתיקון 49 לחוק (ס"ח התשס"ג, עמ' 34) הסדר חדש להכנת פנקס בוחרים, כך שפנקס בוחרים יוכן לקראת בחירות ולא בכל שנה. לפיכך, יש להתאים את סעיף 13(א) לחוק ולמחוק את המילים "בכל שנה".

סעיף 2 מוצע לקבוע כי מספר חבריה והרכבה הסייעתי של ועדת הקלפי ייקבעו רק לפני בחירות, לא יאוחר מיום ה-40 לפני הבחירות, ולא בכל שנה.

¹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 103: התשס"ד, עמ' 529.

² ס"ח התשי"ב, עמ' 260.

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173.

(4) תעודת חבר הכנסת שניתנה לפי חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א-1951⁴.

6. בסעיף 91 (א) בחוק העיקרי, אחרי "בסעיף 74" יבוא "או בתעודת החייל שלו".
7. אחרי סעיף 95 בחוק העיקרי יבוא:
- 95ב. שר הפנים, בהתייעצות עם שר הבטחון ובהסכמת יושב ראש הוועדה המרכזית יחד עם סגניו, רשאי להתקין תקנות או לתת הוראות, בכל הנוגע לסדרי הצבעתם של מי שנמצאים ביום הבחירות כדין במשמורת של הצבא והם אינם חיילים; ההוראות האמורות יובאו לידיעת הנוגעים בדבר בדרך ששר הפנים יראה לנכון, בהתייעצות ובהסכמה כאמור.
8. בסעיף 103 בחוק העיקרי, סעיף קטן (ב) – בטל.
9. בסעיף 116 ויג(ג) בחוק העיקרי, במקום "מהיום ה-42" יבוא "מהיום ה-30".
10. בסעיף 126 לחוק העיקרי –
- (1) פסקה (4) – תימחק;
- (2) בפסקה (5), במקום "מטר ממנו" יבוא "מטרים מהקיר החיצוני או הגדר החיצונית של המבנה שבו נמצא מקום הקלפי, הרחוק מביניהם".

ד ב ר י ה ס ב ר

סעיף 9 מוצע לקצר מועד קביעתו של יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית את בתי החולים בהם יוצבו קלפיות למאושפזים מ-42 יום לפני הבחירות ל-30 יום לפני הבחירות. דחיית מועד הצגת שמות בתי החולים, מאפשרת לוועדת הבחירות המרכזית זמן נוסף להערכות טרם הבחירות ונתונים מעודכנים ככל האפשר, במועד קרוב יותר ליום הבחירות.

סעיף 10 סעיף 126 לחוק קובע עבירות פליליות בקשר לבחירות. מוצע בפסקה (1) למחוק את פסקה (4) בסעיף, שכן העבירה הקבועה בה מצויה כבר בסעיף 10 לחוק הבחירות (דרכי תעמולה), התשי"ט-1959 (ס"ח התשי"ט, עמ' 138).

בפסקה (2) מוצע לאסור על ניהול תעמולת בחירות במקום קלפי או במרחק של 10 מטרים מהקיר החיצוני או הגדר החיצונית של המבנה שבו נמצא הקלפי, לפי הרחוק מהם. כך, תתאפשר הגישה החופשית לקלפי.

סעיף 6 כיום חייל אשר מצביע בקלפי לחיילים יכול לזהות עצמו באמצעות תעודת הזהות בלבד. מוצע לקבוע כי חייל, אשר מצביע בקלפי לחיילים יוכל לזהות עצמו, בנוסף על אמצעי הזיהוי לפי סעיף 74 לחוק, גם באמצעות תעודת החייל שלו.

סעיף 7 מוצע לקבוע ששר הפנים יקבע בתקנות או ייתן הוראות לענין סדרי הצבעתם של מי שנמצאים כדין במשמורת הצבא והם אינם חיילים. הכוונה, למשל, לחיילי סדיר או מילואים אשר נכנסו למשמורת בזמן שירות פעיל, אך ממשיכים לרצות את עונשם גם לאחר שחרורם.

סעיף 8 מוצע לבטל את סעיף קטן (ב), אשר קובע הסדר לגבי בחירות חוזרות, אשר אינן נדרשות עוד, בעקבות ביטול שיטת הבחירה הישירה לראשות הממשלה.

⁴ ס"ח התשי"א, עמ' 228.